

Riktlinjer för Kommunals internationella arbete

Kommunal.

VÅRT GRÄNSLÖSA UPPDRAG

VÅRT GRÄNSLÖSA UPPDRAG

Riktlinjer för
Kommunals internationella arbete

– antagna av Kommunals kongress 2004

Innehåll

Förord	7
Uppdrag från Lantarbetareförbundet	7
Uppdrag från förbundsmötet 2003	7
Stadgarna	8
En annan värld är möjlig	9
1. Kommunal i världen – världen i Kommunal	11
2. En annan värld är möjlig	17
Arbetsmiljö	19
3. Fackliga rättigheter är mänskliga rättigheter	25
4. Rättvis världshandel	29
Tänk globalt – agera lokalt	31
5. En global arbetsmarknad	35
Europeiskt fackligt medlemskap	36
Validering	37
6. Fackets globala roll	39
ILO	40

7. Europa och EU – en allt viktigare facklig arena	45
Den sociala dialogen	47
Offentliga tjänster eller fri konkurrens	50
Europeiska företagsråd	51
8. Norden – fackligt grannskap	55
9. Samarbete för demokrati och utveckling	59
Tre exempel på fackliga utvecklingsprojekt	64
10. Utbildning, information och samverkan med internationellt perspektiv	67
Samverkan	68
Sammanfattande punkter	73
Utdrag ur Placeringsregler för Svenska Kommunalarbetareförbundet	77
Utdrag ur Social- och miljöregler vid placering i aktier (LO)	78
OECDs uppförandekod för multinationella företag	80
Förkortningar och ordförklaringar	83

Förord

På uppdrag av förbundskongressen tillsatte förbundsstyrelsen år 2001 en EU-arbetsgrupp, som bl a skulle skapa en samordning av EU-frågornas handläggning på förbundskontoret. Detta uppdrag vidgade förbundsstyrelsen i april 2002 till att gälla hela det internationella fältet. EU-arbetsgruppen ersattes av en internationell arbetsgrupp med uppdrag att lägga förslag om internationella riktlinjer för förbundet.

Uppdrag från Lantarbetareförbundet

Vid sin sista förbundskongress antog Lantarbetareförbundet ett internationellt handlingsprogram samt beslutade att ”verka för att tillämpliga delar av handlingsprogrammet för internationell verksamhet tillföres Kommunals verksamhet”. Dessa 14 punkter har gruppen behandlat på följande sätt: syftet med de sex första punkterna behandlas i föreliggande förslag. Dessa punkter handlar om samverkan med den globala fackliga federationen för lantarbetare IUL, Amnesty och Rättvisemärkt.

Däremot föreslår inte arbetsgruppen kongressen att anta de punkter som föreskriver hur

avdelningarna ska arbeta. De punkter gruppen ej föreslår ska tillämpas är: att avdelningarna ska förankra sitt internationella engagemang i förbundsstyrelsen, att avdelningarna avsätter minst 1 procent av medlemsintäkterna till internationell verksamhet samt att centrala och regionala internationella kommittéer inrättas.

Uppdrag från förbundsmötet 2003

I rapporten *Lantarbetarna + Kommunal*, som antogs av förbundsmötet i Malmö 2–3 juni 2003, finns följande uppdrag till gruppen ”Huruvida den fortsatta hanteringen av projektverksamhet ska fortsätta som tidigare gentemot IUL eller

vara utformad på annat sätt bör utredas av den arbetsgrupp som arbetar med frågan om förbundets internationella verksamhet.”

När det gäller frågan om hur Kommunal ska arbeta med utvecklings- och utbildningsprojekt har detta diskuterats utförligt i gruppen och finns redovisat under avsnittet *Samarbete för utveckling och demokrati*. I detta avsnitt beskrivs hur samarbetet med de olika globala fackliga federationerna ska ske samt principer för förbundets aktiva arbete med projektverksamhet.

Stadgarna

Arbetsgruppen har på uppdrag av Stadskommittén lämnat förslag på hur stadgarnas 2§ mom 3 ska utformas. Arbetsgruppen har framfört som sin mening att det ligger ett värde i att förbundet efter noggranna överväganden även ska kunna samarbeta med organisationer som inte är medlemmar i en centralorganisation som i sin tur är medlemmar i Fria fackföreningsinternationalen FFI.

Gruppen har bestått av:

Evy Eriksson, andre förbundssekreterare

Lars Randerz, förbundsstyrelsen

Anders Jonsson, ombudsman, förbundskontoret, sekreterare i arbetsgruppen

Gerd Nyberg, ombudsman, förbundskontoret (t o m 2002)

Liza di Paolo Sandberg, ombudsman, förbundskontoret

Robert Westberg, ombudsman, förbundskontoret

Ameli Andersson, ombudsman, Kommunal Jönköpings län

Marie Boström, ombudsman, Kommunal Väst

Kristina Olsson, tjänsteman, förbundskontoret

Inga-Lena Wallin, internationell sekreterare, förbundskontoret, ordförande i arbetsgruppen

Hans Öhman, tjänsteman, förbundskontoret

Geta Karplid, sekreterare, förbundskontoret

Robert Janson, tjänsteman, förbundskontoret, adjungerad under 2003

Gruppen har haft tre tvådagars sammanträden och sju endagars sammanträden. Till några möten har företrädare för organisationer bjudits in, t ex socialdemokratiska partiet, LO, ABF, Landstingsförbundet, transportgruppen inom Bilarbetsgivarna. Gruppens uppdrag har diskuterats på de två internationella konferenser som förbundet arrangerat under den tid gruppen arbetat.

En annan värld är möjlig

En annan värld är möjlig – det var temat för årets World Social Forum i Indien. För oss som verkar inom fackföreningsrörelsen är det inte bara ett välformulerat tema. Vi vet att det är sant. Vi som facklig organisation har under vår nästan 100-åriga historia upplevt att det är möjligt att förändra villkoren och tillvaron för många människor. Det *går* att förändra världen och i den förändringen deltar vi. Vårt ansvar och våra intressen stannar inte vid vårt lands gränser – vårt uppdrag är gränslöst.

Vi kan alla se att förbundet blir allt mer internationellt även till sin medlemsstruktur. Den kunskap och erfarenhet som våra medlemmar bär med sig ska vi utnyttja på ett mer målmedvetet sätt.

Arbetsgruppens ambition har varit att peka på att lösningen på problem och uppgifter med internationell anknytning ofta är att agera här hemma genom traditionellt fackligt arbete eller fackligt politiskt samarbete.

Särskild tonvikt har lagts på att visa sambandet nationellt/internationellt samt de ”nya” frågorna.

Exempel på det är samarbetet inom EU och en alltmer vidgad arbetsmarknad, hur världshandeln påverkar våra medlemmar och hur vi därför måste engagera oss i frågor som rör världshandeln, hur vi ska utvidga det nordiska samarbetet samt de nya forum där vi som facklig organisation ska finnas, t ex världssociala forumet. Arbetsgruppen har även arbetat med de mer grundläggande frågorna, som att slå vakt om Internationella arbetsorganisationens, ILO, kärnkonventioner och utvecklingssamarbetet. Just utvecklingssamarbetet har fått nya dimensioner genom att Sveriges riksdag hösten 2003 fattade beslut om en *samlad* politik för global utveckling.

Gruppen konstaterar gång på gång att vi som facklig organisation har ett stort egenintresse av att påverka den globala utvecklingen: En tryggare och mänskligare värld minskar risken för social dumpning och det har betydelse för vår egen fackliga styrka.

Stockholm i februari 2004

1. Kommunal i världen – världen i Kommunal

”Sukanaya Phonklang kommer från Thailand och trivs med sitt städjobb på Huddinge sjukhus, även om lönen är knapp. Hennes arbetskamrater kommer från alla jordens hörn. 135 anställda kommer från 27 länder. Fem av dem har traditionell svensk bakgrund. Men inte bara de anställda ger ett internationellt intryck. Det privata städbolag de arbetar för, ISS, är multinationellt och finns i 38 länder och har 265 000 anställda.”

(Ur Kommunalarbetaren 21/2002)

I dag lever vi på många sätt i en gränslös värld. Nyheter och information färdas blixtnabbt över hela jorden. Politik och ekonomi, media och kultur blir allt mer världsomspännande. Det är en utveckling på gott och på ont. Människor kommer varandra närmare, men samtidigt vidgas klyftorna mellan rika och fattiga i världen. Denna utveckling innebär nya utmaningar för oss som facklig organisation. Det blir allt svårare att skilja på nationella och internationella frågor.

Det vi kallar globalisering finns i vardagen. Vi behöver bara se oss omkring på våra arbetsplatser.

Numera har vi medlemmar från hela världen. Inom LO är nästan var fjärde medlem antingen född utomlands eller har föräldrar som är födda i ett annat land. Det ger en särskild dimension åt vår organisation. Det finns enskilda arbetsplatser inom Kommunals avtalsområde där upp till 70 olika nationaliteter arbetar! Det betyder att vi är en multikulturell och internationell gemenskap. Mångfald är rikedom, både socialt och kulturellt, och den ska vi bli bättre på att ta tillvara.

Den ökade internationaliseringen märks på medlemmarnas arbetsplatser även på andra sätt.

Vårdanställda i Mainz demonstrerar mot den tyska regeringens vårdreform. Fritt översatt från plakaten: "Vårdreform? Vi garvar läppen av oss!"

Arbetsgivarna ser inte ut som förr. Allt fler av medlemmarna arbetar för internationella storföretag. Det är inte ovanligt att utländska företag sköter kollektivtrafik eller städ och matlagning inom kommuner och landsting, ja till och med vattenförsörjningen i ett par kommuner. Denna utveckling ställer större krav på den fackliga verksamheten. Behovet av att även i vardagliga fackliga frågor på arbetsplatsen samverka med fackliga organisationer i andra länder ökar. Det lokala fackliga arbetet får på det sättet en tydligare internationell dimension.

Även de medlemmar som har ”traditionell” anställningsform inom välfärdssektorn är beroende av internationella ekonomiska faktorer.

Ekonomisk kris på andra håll i världen påverkar förhållandena i stat och kommun här hemma om än med viss fördröjning. Många har bittra erfarenheter av det, inte minst från den ekonomiska krisen under 90-talet, även om den också hade inhemska orsaker.

De globala sambanden ställer länder och människor inför stora politiska och moraliska utmaningar. I ett längre perspektiv är det omöj-

ligt att skapa en trygg utveckling här hemma, om en stor del av jordens befolkning och länder hålls nere i fattigdom och förtryck. Hög levnadsstandard i den rika delen av världen är ohållbar, om andra aldrig får del av globaliseringens frukter utan bara av dess negativa sidor. Då glider världen isär, med ökade orättvisor och konflikter som följd.

Vi behöver öka kunskaperna om förhållandena i vår omvärld och särskilt kunskapen om villkoren för våra fackliga kamrater. Därför behöver Kommunal utveckla samarbetet med fackliga organisationer i andra länder, t ex genom studiebesök, utbytesverksamhet eller projekt.

Kunskapen om vårt ökade ömsesidiga beroende har vidgat synen på den internationella solidariteten. Verklig solidaritet kräver nytt tänkande och en radikalt annorlunda politik än den som är förhärskande i världen idag. Längre dominerade tanken att rättvisa och utveckling skapas genom bistånd eller gåvor från den rika världen till den fattiga. Detta synsätt räcker inte längre! Utveckling kan inte enbart komma genom bistånd utan måste drivas av landet självt. Vad omvärlden kan

göra är att stödja och förstärka det positiva som sker. Solidariskt bistånd är fortfarande nödvändigt och det är skamligt att den rika världen inte lever upp till FN:s mål för biståndet. På senare år har insikten ökat om också handelns och de internationella ofta västdominerade ekonomiska samarbetsorganens roll för den orättvisa världssordningen. Genom handelshinder och egna subventioner *tar* den rika världen minst lika mycket av den fattiga som den *ger* i bistånd.

För Kommunal del har det betytt att vi har vidgat vår syn på det internationella arbetet och på behovet av ett brett samarbete med både fackliga och andra organisationer för att motverka orättvisor och fattigdom. Att bidra till en prövande och konstruktiv diskussion om globalisering, blir en viktig uppgift för det fackliga arbetet under de närmaste åren. I opinionsbildning och facklig utbildning ska Kommunal sprida medvetenhet om att det krävs förändrade ekonomiska maktförhållanden i världen för att rättvisa och välstånd ska skapas.

Lika länge som förbundet funnits har vi haft ett internationellt engagemang. Kommunal har

spelat en avgörande roll för att bygga upp både globala fackliga samarbetsorgan och internationella samarbetsorgan här hemma, t ex LO-TCO Biståndsnämnd. Vi deltar i kampen för fackliga fri- och rättigheter. Vi bekämpar diktatur och förtryck. Vi stöder våra kamrater som lever och arbetar under svåra förhållanden runt om i världen. Vi är aktiva i de globala fackliga federationerna, som representerar närmare 40 miljoner organiserade stats- och kommunalanställda, lantarbetare och andra inom förbundets verksamhetsområde.

Trots de stora förändringarna i världen har den grundläggande uppgiften för det fackliga arbetet inte förändrats – att organisera arbetande människor fackligt. Det gäller här hemma, i Europa och i världen. Det är en kamp för människovärde och rätt, det är enda möjligheten för de vanliga människorna att få makt, makt att förändra. Kommunal tar också den fajten. Kommunal är en del av en facklig världsrörelse, som har en oerhört viktig roll att spela. Fackföreningsrörelsen utgör en motkraft till marknadskrafterna och de internationella företagens

maktutövning. Att värna fackliga rättigheter är att kämpa för en mänskligare värld.

Vår samhörighet med barnskötaren i Nairobi, sjukvårdaren i Moskva, lantarbetaren i Guatemala, brandmannen i New York och renhållningsarbetaren i Manilla får en speciell karaktär. I ett globalt perspektiv är vi inte bara medmänniskor, vi är också arbetskamrater.

Världen finns i Kommunal och Kommunal finns i världen. Vår solidaritet är global och vårt fackliga uppdrag är gränslöst.

Sammanfattningsvis:

KOMMUNAL:

arbetar för att fackliga och mänskliga rättigheter ska respekteras i alla delar av världen

hela organisationen tar ansvar för att organisera sitt internationella arbete så att många medlemmar kan vara aktiva

tar tillvara alla medlemmars engagemang, erfarenheter och kunskaper i både det lokala och det internationella fackliga arbetet

bidrar till en prövande och konstruktiv diskussion om globaliseringen

utvecklar samarbetet med fackliga organisationer i andra länder.

2. En annan värld är möjlig

”När tidningar och TV rapporterar om krig och terror, miljökatastrofer och svält, kan det vara svårt att tro att världen har blivit en bättre plats att leva på. Men så är det.”

(Ur en annons från biståndsorganet Sida 2003)

Idag lever en fjärdedel av jordens befolkning, 1,2 miljarder människor, i absolut fattigdom. Det betyder att de tvingas försörja sig på mindre än motsvarande en amerikansk dollar per dag. Av dessa 1,2 miljarder människor bor och arbetar 900 miljoner på landsbygden. Den snabba inflyttningen till städerna och den dåligt utbyggda samhällsservicen leder till att antalet fattiga i städerna ökar snabbt.

Världens länder har gemensamt förpliktigt sig att halvera fattigdomen till år 2015. Det är ett av målen i Förenta Nationernas så kallade Millenniedeklaration. Deklarationen slår även fast att till år 2015 ska alla barn gå i grundskola. Spridningen av malaria och av hiv/aids ska ha

börjat minska, barnadödligheten minskat med två tredjedelar och mödradödligheten med tre fjärdedelar. Världens ekosystem och den biologiska mångfalden ska vara bättre skyddade.

Vidare ska rika länder stödja utvecklingsländer med skuldavskrivning, ökat bistånd och bättre tillgång till världens marknader.

Kommer världen att vilja slå in på denna väg? Det går inte utan ett hårt politiskt tryck, från människor i både rika och fattiga länder. Vi har ett ansvar för att skapa opinion för att dessa mål ska kunna nås. Även vi som råkat födas i den rika delen av världen har intresse av en mer rättvis fördelning av jordens resurser. Det är en förutsättning för att vi alla ska leva tillsammans i fred.

Orättvisa ekonomiska förhållanden ökar risken för spänningar, konflikter och terrorism som drabbar oskyldiga världen över. Terrorismen måste bekämpas genom internationellt samarbete och konfliktlösning. Det måste ske med respekt för folkrätt och mänskliga rättigheter.

Ekologiskt kretslopp och odlade grödor är livsvillkoret för livet på jorden. Tillgång till rent vatten och nyttig och bra mat är för de flesta människor i vår del av världen en självklarhet. Men så är det inte för alla människor på jorden. Lantarbetare i den fattiga världen har ofta inte ens tillgång till det de själva producerar. Det handlar både om brist på mat och drickbart vatten.

Starka krafter vill göra vattnet till en handelsvara, som vilken vara som helst. Vi ser vattnet som ett naturligt monopol och en mänsklig rättighet. Självklart ska den som levererar vatten få betalt för sin tjänst. Men därifrån till att några stora multinationella företag ska sätta priset och hålla miljoner människors liv i sina händer är steget långt.

Trots nya hot blir världen bättre på många områden och livet lite lättare att leva för många

människor, även i fattiga länder. Det visar att förändring är möjlig. FN:s millenniemål går att nå om den politiska viljan finns. Demokrati och mänskliga rättigheter är viktiga förutsättningar för en hållbar och långsiktig utveckling. Aldrig har demokratin varit så stark som idag. För 30 år sedan var mindre än en tredjedel av jordens länder demokratiskt styrda. Idag har den siffran mer än fördubblats.

Vi behöver bara se på vårt eget närområde. I Europa har under de senaste decennierna diktaturer fallit i land efter land. Under 70-talet gällde det fascistregimerna i södra Europa och under 80- och 90-talen kommunistdiktaturerna i Central- och Östeuropa. Också med ekonomiska mått mätt har det skett framsteg, även om utvecklingen skiljer sig starkt åt i olika delar av världen. Under 90-talet halverades fattigdomen i Asien. Andelen fattiga sjönk från knappt 30 till drygt 23 procent av världens befolkning. Antalet fattiga är ändå stort på grund av befolkningsökningen.

Samtidigt tillkommer nya globala hot mot människor i världens alla länder. Hiv/aids har på kort tid utvecklats till ett av vår tids värsta gissel,

som redan skördat miljoner offer, framför allt kvinnor i tredje världen. Aids dödar unga vuxna vilket leder till att hela samhällen påverkas. Föräldrar insjuknar, barn blir föräldralösa, många måste sluta skolan för att försörja syskon och mor- och farföräldrar. Denna farsot är inte bara en hälsofråga, utan också ett stort hinder för möjligheter till utveckling. I flera av världens fattigaste länder kan bruttonationalprodukten, BNP, komma att sjunka med så mycket som en fjärdedel som ett resultat av epidemin. Värst är problemet i södra Afrika, men även i Asien, Ryssland och andra östeuropeiska länder ökar antal smittade snabbt. Det finns också goda exempel, Uganda är ett sådant, där andelen smittade minskade från 21 procent 1991 till 9,8 procent 1998.

De fackliga organisationerna har en viktig roll i kampen mot hiv/aids. Många medlemmar i Kommunals systerorganisationer tillhör de mest utsatta, såväl som smittade, anhöriga och yrkesarbetande. Kampen mot hiv/aids är central i förbundets globala fackliga arbete och ska ingå i alla utvecklingsprojekt.

Arbetsmiljö

Den ökade användningen av kemikalier (s k pesticider) i jordbruket är ett annat ökande globalt problem som hotar både människors hälsa och miljö. Hundratusentals arbetare förgiftas och många dör i hanteringen av pesticider runt om i världen. I synnerhet i de fattiga utvecklingsländerna används dessa farliga ämnen på ett okontrollerat sätt, men problemet finns även i Sverige. Frågan är i högsta grad global genom att livsmedel handlas över hela världen. Även kemikalier är en världshandelsvara. Detta drabbar oss som konsumenter genom restsubstanser som vi får i oss via maten. Varje produkt enskilt kan i och för sig innehålla doser under fastställda nationella och internationella gränsvärden. Ingen vet dock ännu följderna av allt som sammantaget lagras i människokroppen. Förbundet arbetar parallellt på två plan med kemikalier i arbetslivet, framför allt i jordbruket: dels utbildar vi fackliga företrädare om hur man skyddar sig mot gifterna, dels driver vi frågan politiskt nationellt och internationellt.

För att kunna utveckla ett arbetsliv fritt från arbetsolyckor och arbetssjukdomar måste det fackliga engagemanget över nationsgränserna öka. Det gäller globalt men särskilt EU, som har lagar och regler för arbetsmiljöarbetet vilka är bindande för medlemsstaterna. Arbetsmiljöarbetet inom EU utgår från två typer av direktiv. Den ena typen kallas arbetsplatsdirektiv och utgörs av det så kallade ramdirektivet och ett antal särdirektiv som knyter an till detta. Arbetsplatsdirektiven fastställer ett minimiregelverk som ska implementeras i den nationella lagstiftningen. Direktivens säkerhetsnivåer får inte underskridas, men däremot kan varje nationell lagstiftare besluta om högre nivåer. Exempel på det är svensk arbetsmiljölagstiftning.

Det andra typen av direktiv som påverkar arbetsmiljön nationellt är de så kallade produktdirektiven. Deras syfte är att eliminera handels hinder inom EU och se till att varor och tjänster fritt får tillträde till den inre marknaden. I produktdirektiven fastställs bl a vilka väsentliga säkerhetskrav som olika produkter, t ex maskiner och fordon, ska uppfylla. Direktiven komplette-

ras med detaljerade tekniska specifikationer (standarder), som utformas av de europeiska standardiseringsorganen med deras nationella medlemsorganisationer.

Standardiseringsarbetet ska ge gemensamma regler och sätta nivåer för bland annat hälsa och säkerhet. Däremot ska en standard inte ses som ett bevis på en varas kvalitet, utan enbart ses som en gemensam internationell överenskommelse om en produkts eller tjänsts lägsta nivå.

För att påverka utformningen av standarder på väsentliga produktområden har de fackliga organisationerna engagerat sig i standardiseringsarbetet. Varje förbund har rätt att delta genom de nationella standardiseringsprojekten och Kommunal deltar i flera arbetsgrupper. LO-förbundens arbete på detta område samordnas av LOs speciella kommitté för bevakning av det internationella arbetsmiljöarbetet.

Fackföreningsrörelsen i Europa har rätt att delta i lagstiftningsarbetet och därmed påverka arbetsmiljölagstiftningen. Den viktigaste arenan för oss är Europafacket, EFS, som har ett särskilt handlingsprogram för arbetsmiljö. Målet är att

bryta osäkerheten i kontraktsanställningar, eliminera belastningsskador samt att minimera risker för stress i arbetslivet. För att underbygga våra fackliga krav har EFS en särskild kommitté för arbetsmiljöarbete samt en teknisk byrå, Trade Union Technical Bureau TUTB, som tar fram tekniska underlag. Byrån har ett antal experter på områdena ergonomi, juridik och kemi. Till den tekniska byrån är också Dublininstitutet och Europeiska Arbetsmiljöbyrån i Bilbao kopplade. EFS är remissinstans när nya direktiv föreslås eller vid revidering av redan befintliga direktiv.

Gentekniken skapar framtidsmöjligheter inte minst inom sjukvården, men osäkerheten om dess konsekvenser är också stor. Genteknikens breda tillämpningsområden inom forskning och sjukvård, inom växt- och djurförädling och därmed även för jordbruk och livsmedelsproduktion, kräver noggrann prövning och stor försiktighet.

Den globala utvecklingen präglas av både framgångar och motgångar, av gamla och nya hot. Även om problemen och orättvisorna kan te sig oöverstigliga, ger vi som facklig organisation aldrig upp kampen!

Sammanfattningsvis:

KOMMUNAL:

utbildar fackliga företrädare, främst inom jordbruket, om hur man kan ersätta giftiga kemikalier och/eller skydda sig mot dem

driver frågan om minskande användning av kemikalier politiskt

verkar för att världens rika länder lever upp till FNs mål för biståndet och målen i Millenniedeklarationen

verkar för att vatten skyddas från att bli en handelsvara och förblir ett naturligt monopol

sätter kampen mot hiv/aids på central position i vårt globala fackliga arbete samt informerar om hiv/aids i utvecklingsprojekt

bevakar det internationella regelverket för arbetsmiljöarbetet och deltar i det nationella förberedelse- och uppföljningsarbetet

verkar för att gentekniken får den noggranna prövning som krävs och används med försiktighet.

Beatriz Eugenia Alvarez och Germán García, aktiva "kommunalare" från Colombia, samtalar med Ylva Thörn i Stockholm år 2004.

3. Fackliga rättigheter är mänskliga rättigheter

”Det råder total straffrihet. Morden på fackligt aktiva är statsunderstödda.”

Beatriz Eugenia Alvarez, fackföreningsledare i Colombia

Fackliga rättigheter är mänskliga rättigheter. Det slås fast i både FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och Internationella arbetsorganisationens, ILO, grundläggande konventioner. Många av världens regeringar följer inte dessa deklarationer. De omfattande brott som begås mot mänskliga rättigheter i arbetslivet runt om i världen måste uppmärksammas mer i olika nationella och internationella sammanhang.

Citatet ovan gäller Colombia, världens farligaste land för fackligt aktiva, där 1 700 fackligt aktiva har mördats under de senaste tio åren. Bara undantagsvis ställs någon inför rätta för morden. Brott mot de fackliga rättigheterna sker på många håll. Fria fackföreningsinternationalen, FFI, publicerar varje år en rapport om överträ-

delsor av de fackliga rättigheterna. Barnarbete, tvångsarbete, förbud mot att bilda fackliga organisationer, förbud mot att teckna avtal eller strejka är några exempel. Vidare förekommer omfattande trakasserier och hot, misshandel och mord, arresteringar och fängelsestraff som drabbar fackligt aktiva och förtroendevalda i många länder.

När vi bemöter kränkningar och driver kampanjer mot kränkningar hedrar vi alla dem som givit så mycket, till och med sina egna liv, i löntagarnas kamp över hela världen.

Förutom Colombia utmärker sig Kina, Vitryssland, Kuba, Venezuela, Zimbabwe, Nordkorea, Burma och de flesta arabländer för grova brott mot de fackliga rättigheterna. FFI-rapporten pekar även på att omfattande diskriminering av fackligt aktiva förekommer i USA.

Den ekonomiska globaliseringen har i många länder haft stora negativa effekter för löntagare och för deras möjligheter att organisera fackligt arbete. Den globala konkurrensen skapar social dumpning, det vill säga att stater försämrar villkoren för de anställda i hopp om att dra till sig utländskt kapital.

ILOs konvention nr 94 slår fast att det inte ska vara tillåtet att dumpa löner eller arbetsvillkor för att få offentliga entreprenadkontrakt. Sverige har inte ratificerat den och LO och TCO har sedan länge krävt att det ska ske. Även om Sverige följer konventionen, skulle en formell anslutning stärka arbetet mot social dumpning. Med ILO-konventionen som mönster bör en socialklausul införas i offentliga kontrakt för att förhindra att oseriösa företag kontrakteras.

Världsbanken och Internationella valutafonden och i viss mån EU är långgivare till utvecklingsländer och länder i ekonomisk omvandling. Framför allt Världsbanken och Internationella valutafonden kräver ofta avreglering av offentlig verksamhet för att bevilja lån. Det har drabbat människorna i dessa länder hårt. Det är därför angeläget att den internationella fackföreningsrörelsen kräver en

socialklausul också i överenskommelser om lån mellan långivarna och de mottagande länderna.

En mycket allvarlig kränkning av mänskliga och fackliga rättigheter pågår i de så kallade ekonomiska frizonerna. Det är avgränsade områden i fattiga länder, med särskilda lagar, eller brist på lagar, för att locka till sig utländska investerare och producenter. Förhållandena för de anställda liknar ofta tvångs- eller slavarbete. I merparten av dessa frizoner är facklig verksamhet förbjuden. I dag beräknar man att över 40 miljoner anställda arbetar i 2 300 frizoner i över 100 länder. 80 procent av de anställda är kvinnor. Som konsumenter har vi tyvärr mycket svårt att få veta vilka produkter eller delar av produkter som kommer från dessa frizoner. Kommunal ska verka för att internationella minimiregler införs.

Utnyttjandet av barn som arbetskraft i världen är omfattande – idag tvingas vart sjätte barn i världen arbeta. De flesta finns inom familjehjordbruk men alltför många tvingas också in i industriarbete.

Ett växande europeiskt och globalt problem är så kallad trafficking, när kvinnor, tonåringar och även ännu yngre barn, förs till ett annat land

och tvingas till slavprostitution. Människohandel är idag en av den internationella kriminalitetens tredje mest lönande verksamheter. Längst ner finns kvinnor som av olika skäl hamnat i en utsatt situation. Sverige har kriminaliserat sexköp och det är ett viktigt steg för att förebygga denna människohandel. Sverige är hittills ensamt om en sådan lagstiftning, men frågan diskuteras i bl a Finland och Norge. Kommunal bör aktivt försöka skapa en facklig samsyn kring dessa frågor för att motverka de krafter som argumenterar för en legalisering av prostitution och andra former av sexhandel.

Trots lagstiftning förekommer människohandel även i Sverige. Därför måste kampen föras även på andra plan än genom rättsväsendet. Dels här hemma där vi som facklig organisation måste bidra till att förändra attityder och värna alla människors lika värde och därmed göra sådana avarter som trafficking omöjlig. Dels i andra länder där vi är med och bekämpar fattigdom och arbetslöshet samt bygger upp demokratiska samhällen, inte minst för att ge barn och ungdomar människovärdiga villkor.

Sammanfattningsvis:

KOMMUNAL:

verkar för att de mänskliga och fackliga rättigheterna enligt FN-organet ILOs konventioner respekteras och uppmärksammar brott mot dessa

verkar för, med ILO-konventionen som mönster, att en socialklausul införs vid långgivning samt i offentliga kontrakt för att förhindra att oseriösa företag får uppdrag och att internationella minimiregler införs för ekonomiska frizoner

verkar för en facklig samsyn kring trafficking och prostitution för att motverka de krafter som argumenterar för en legalisering av prostitution och andra former av sexhandel.

4. Rättvis världshandel

”Tio perfekta rosor för en hundring i blomsterbutiken i Göteborg. Men på blomsterplantagen i Kenya riskerar arbetarna att skadas av gifter för att få fram den perfekta blomman.”

(Ur Kommunalarbetaren 12/2003)

Handel är en viktig faktor för tillväxt och bättre levnadsförhållanden och handelsavtal ska vara ett redskap för det – handelsavtal är inte ett självändamål. Sveriges välstånd bygger till stor del på att vi haft goda möjligheter till handel med andra länder. Men fördelarna är inte påtagliga för alla. Fattiga länder missgynnas ofta av internationella handelsregler och av industri-ländernas subventioner av egna produkter.

Sverige har alltid varit beroende av utrikes-handel med traditionella industrivaror. Numera är tjänstesektorn lika stor som varuhandeln, och den ökar i betydelse. I många länder inklusive utvecklingsländer står den privata tjänstesektorn ofta för hälften av bruttonationalprodukten.

Med ökad tjänstehandel blir ännu fler direkt berörda av olika handelsavtal och regler.

Reglerna för världshandeln har tagits fram i sk förhandlingsrundor mellan världshandelsorganisationens WTO medlemsländer. Rundorna pågår ofta under flera år. Dessa har syftat till att tullar och andra handelshinder stegvis ska minska. Världshandelns snabba utveckling och framväxten av nya former av handelshinder har gjort att dessa frågor uppmärksammats alltmer i det fackliga arbetet och i den internationella debatten. Något av en internationell massrörelse har vuxit fram som kanaliserat många människors oro inför utvecklingen.

Sedan Sverige blev medlem i EU bedrivs den svenska handelspolitiken gemensamt med övriga medlemsländer. EU-kommissionen företräder EU i förhandlingar om handelsavtal med andra länder, i och utanför WTO. Samordningen har gjort att EU har blivit en inflytelserik och viktig aktör inom den internationella handelspolitiken. Det är genom EU som Sverige har möjlighet att påverka det globala handelssystemet mot större öppenhet och rättvisare spelregler. För dessa frågor har regeringen tillsatt en referensgrupp med företrädare för bland andra fackliga organisationer och miljöorganisationer, där Kommunal deltar.

Mycket mer finns att göra. Kommunal kräver att offentliga företrädare för Sverige på alla arenor verkar för en rättvis och öppen handelspolitik, som inte minst stöder de små länderna. Vi måste som facklig organisation bedriva opinionsbildning om handelsfrågorna. Löntagarna ska inte stå vid sidan om och se hur multinationella företag bestämmer utan hänsyn till andra samhällsintressen. Ett rättvist globalt ekonomiskt system måste innefatta krav på sociala hänsyn och på att

mänskliga rättigheter respekteras. ILO bör ges observatörsroll i WTO. Viktigt är att Sverige fortsätter att driva arbetsrättsfrågorna.

Viktigt för att skapa en rättvis världshandel är att rika länder inte stänger ute fattiga länder från världsmarknaden. Till exempel gör EUs jordbrukspolitik och dess kraftiga exportsubventioner till de europeiska lantbrukarna det praktiskt taget omöjligt för odlare i andra länder att konkurrera.

Efter sammanbrottet i WTO-förhandlingarna hösten 2003 har de globala fackliga federationerna samlats kring målet att värna det multilaterala förhandlingssystemet, som Kommunal menar ändå är ett mer rättvist sätt att reglera världshandeln än om dominerande länder själva gör upp. Vidare ska de globala fackliga federationerna arbeta för att förändra WTO, så att det blir ett instrument för rättvis handel på människornas villkor.

En grundläggande skillnad finns mellan handel med varor och handel med tjänster. Mer varuhandel åstadkommer man genom att sänka tullar och ta bort andra hinder. Tjänstehandel

stimuleras genom att tillåta företag och entreprenörer från andra länder att konkurrera på samma villkor som inhemska företag.

En viktig del av den svenska handelspolitiken är att främja öppen handel med privata tjänster. Det avtal som gäller för handel med tjänster heter GATS (General Agreement on Trade in Services). Detta trädde i kraft 1995 och är en del av WTOs regelverk. GATSs roll är att ge tjänsteleverantörer garantier för vilka villkor som kommer att gälla för den ständigt växande handeln med privata tjänster. Avtalet omfattar i princip alla sorters privata tjänster såsom finansiella tjänster samt tjänster inom telekommunikation, transport och turism.

En av våra mest prioriterade arbetsuppgifter just nu är att både här hemma och internationellt kräva ökad öppenhet i pågående och kommande förhandlingar. Det kan ske genom att inrätta en parlamentarisk församling och ge arbetsmarknadens parter en rådgivande roll i WTO. Vi kräver vidare att man i GATS-förhandlingarna ska förtydliga att det är privata, kommersialiserade tjänster som avses och inte offentliga tjänster.

Varje medlemsland i WTO har enligt GATS rätt att reglera sin tjänstemarknad. Regler om t ex konsumentskydd, hälsoskydd och miljöskydd är helt i enlighet med avtalet så länge dessa regler administreras på ett rimligt, öppet och opartiskt sätt. Detta är naturligtvis av stort intresse för Kommunals medlemmar. Vi motsätter oss internationella handelsregler som bakvägen öppnar för ytterligare omfattande privatisering av välfärdstjänster. Om ett land vill privatisera en offentlig tjänst, är det ett beslut som fattas av det enskilda landet. Även om GATS inte kan tvinga ett land att förändra t ex sin sjukvårds- eller utbildningspolitik, finns en utbredd oro i WTOs medlemsländer kring utvecklingen av dessa frågor som både fackliga organisationer och politiker måste ta på allvar. Kommunal behöver satsa mer på att analysera utvecklingen, informera och bilda opinion om handelspolitiken.

Tänk globalt – agera lokalt

Våra möjligheter att påverka avgörs av vår gemensamma, kollektiva kraft. Men var och en kan också som individ vara med och påverka hur

vår värld ser ut. Medvetna och kunniga konsumenter är en viktig maktfaktor. Organisationer har bildats som tagit fram internationella och gemensamma register för bland annat te, kakao, socker och snittblommor. Varje register har skapat kriterier som producenter och/eller organisationer måste uppfylla för att kunna upptas i registret, t ex minimilöner och ILOs kärnkonventioner.

I Sverige arbetar bland andra föreningen Rättvisemärkt för att främja, stärka och utveckla de villkor, principer och målsättningar som ligger till grund för de existerande internationella märkningssystemen för rättvist producerade varor.

Det finns mycket som vi både som organisation och som individer kan göra när det gäller att använda konsumentmakt. Självklart ska förbundet bidra till korrekt information till de organisationer som arbetar med dessa frågor. Viktigt är därför att Kommunal har en dialog med och informerar Rättvisemärkt om fackliga krav från berörda producentländer. Även om LO är delägare i Rättvisemärkt i Sverige AB så

kan förbundet bidra med aktuell information om t ex lantarbetarnas förhållanden och facklig kamp i olika länder. Det är en utmaning för oss att ytterligare produkter än jordbruksprodukter tas in i registret.

Det är dock alltid de fackliga organisationernas uppgift att bevaka löner och arbetsvillkor på arbetsplatserna.

Sammanfattningsvis:

KOMMUNAL:

bevakar på ett bättre sätt WTO och andra globala handelsfrågor

verkar för att rättvisa multilaterala överenskommelser om världshandeln kommer till stånd inom WTOs ram och att grundläggande mänskliga rättigheter i arbetslivet införs i handelsavtalen. Dessa krav måste också ställas på enskilda länders handelspolitik. EU och Sverige ska i det avseendet föregå med gott exempel

verkar för att ILO ges observatörsroll i WTO

verkar för att förhandlingarna om världshandeln blir öppnare. Det kan ske genom att inrätta en parlamentarisk församling och ge arbetsmarknadens parter en rådgivande roll i WTO

verkar för att det i GATS-förhandlingarna görs tydligt att det är privata, kommersialiserade tjänster som avses och inte offentliga tjänster

verkar för att utvecklingsländerna får ökat marknadstillträde till den industrialiserade världen för sina industrivaror och jordbruksprodukter

verkar för att EUs exportsubventioner reformeras

sprider upplysning bland våra medlemmar samt i vår verksamhet ser till att i största möjliga mån använda socialt rättvist producerade varor och att Rättvisemärkt ska omfatta ytterligare produkter än jordbruksprodukter.

Polska bärplockare i Sverige.

5. En global arbetsmarknad

”Det som gör mest ont i mig är att statarlivet som försvann på 1940-talet finns nu igen. Det jag brinner för är att de som kommer hit får sin rätt. Som det är idag behandlas de som andra klassens människor.”

Ulf Hansson, sektionsordförande i Skåne som hjälper tillfälliga lantarbetare från Polen att tillvarata sina rättigheter, i Kommunalarbetarens reportage om ”De nya statarna” (12/2003)

Kommunal är positiv till fri rörlighet över gränserna, men det måste ske under former som sätter den enskildes rättigheter i främsta rummet och med respekt för mänskliga och fackliga rättigheter. Vår grundsyn är att alla människor har rätt till ett arbete. Det finns därför inga olagliga arbetare – bara olagliga arbetsvillkor.

En av fackföreningsrörelsens viktigaste uppgifter är att bidra till ordning och reda på arbetsmarknaden. Anställda ska inte tvingas konkurrera med varandra om löner och anställningsvillkor. Arbetsgivarna ska följa lagar och avtal och myndigheterna ska övervaka att så sker. Den ökade rörligheten över gränserna,

främst inom EU, innebär att regelverket behöver stärkas. Det är självklart för oss att alla som arbetar i Sverige ska omfattas av gällande avtal och lagar. Detta ska gälla oavsett om man bor i Sverige eller om man vistas tillfälligt här för att arbeta. Oseriösa arbetsgivare ska inte kunna kringgå eller missbruka reglerna på den svenska arbetsmarknaden. För att detta ska kunna kontrolleras krävs det att fackets rätt att övervaka arbetsvillkoren stärks.

Grundorsaken till migration är fattigdom, underutveckling och konflikter. Drivkrafterna är därför mycket starka och de pengar som människor som arbetar utomlands skickar hem är

mycket omfattande. Totalt är det en summa som beräknas vara den fjärde största penningströmmen i världen.

Jordbruket och livsmedelsproduktionen i de fattigare delarna av världen hålls nere med hjälp av med statliga skattemedel subventionerad export från USA och EU. På så vis dumpas priserna och försvårar lokal produktion och utveckling. Transnationella företag bidrar till fattigdomen med att köpa råvaror till lägsta tänkbara priser.

Sedan drygt tio år har det kommit ett ökande antal säsongarbetare för att arbeta i Sverige inom jordbruk och trädgård, i huvudsak med bärplockning och frilandsodling. Under senare tid också inom trädgårdsskötsel, byggnadsarbeten och offentliga miljöer. Uppemot 500 arbetsgivare söker därför varje år arbetstillstånd för närmare 10 000 utländska säsongarbetare till den gröna näringen. Så många som två tredjedelar av företagen saknar kollektivavtal. Endast företag som har kollektivavtal och som följer dem bör beviljas tillstånd att anställa utländsk arbetskraft.

Arbetskraft har också tagits in som egna företagare med F-skattsedel, en verksamhet som organiseras av personalföretag skrivna utom-

lands. Dessa människor tjänar mindre än avtalsenlig minimilön och betalar ingen skatt. Företag som anlitar dem smiter från arbetsgivaransvar och kollektivavtal och är illojala mot sin egen bransch genom osund konkurrens.

Idag finns oro bland många yrkesgrupper för vad den förväntade invandringen av arbetskraft, till exempel från Östeuropa, ska medföra. Men risken är större för att arbetskraften i framtiden inte räcker till. En stor del av det arbetsföra Europas befolkning närmar sig pension. Behovet av arbetskraft inom hela Europa kommer att vara stort under de kommande tio till tjugo åren. Detta gäller även Sverige. Det gäller därför för fackföreningsrörelsen att både göra yrkena attraktiva med konkurrenskraftiga löner och att motverka social dumpning.

Europeiskt fackligt medlemskap

Den fördjupade politiska och ekonomiska integrationen aktualiserar frågan om ett europeiskt fackligt medlemskap. Ett sådant skulle stärka utländska arbetstagares ställning vid tillfälliga anställningar samtidigt som det ger facket möjligheter till bättre bevakning. EFS-kongressen 2003

fattade ett beslut som bl a innebär ett åtagande att biträda varandras medlemmar när de arbetar i ett annat land. Ytterligare ett steg vore att erbjuda ett fackligt medlemskap. Dessa frågor bör Kommunal utreda tillsammans med LO och övriga LO-förbund för att få en enhetlig lösning.

Validering

Kommunal vill även öka möjligheten för de egna medlemmarna att utnyttja rätten att arbeta i andra länder, inte minst inom EU. Ofta hindras de av att utbildning och kompetens är svårt att jämföra mellan olika länder. Varje land har sina krav på utbildning och utbildningssystem är inte alltid lätta att jämföra.

Ett sätt att underlätta rörligheten är att begära tydligare beskrivningar av utbildningssystem och utbildningsinnehåll. Ett annat är att bedöma (validera) individers kompetens och yrkesskicklighet. Det betyder att mindre vikt läggs på den formella utbildningen och mer på personens skicklighet och lämplighet samt vilja till utveckling. På en del yrken inom vård och omsorg ställs speciella krav på legitimation. Validering kan dock bli användbart inom andra yrken.

Sammanfattningsvis:

KOMMUNAL:

verkar för att existerande lagar och kollektivavtal följs när arbetstagare har tillfälliga anställningar i andra länder

arbetar för att kollektivavtal försvaras genom ökad information till den tillfälliga arbetskraften om deras rättigheter

arbetar för att endast arbetsgivare, som följer lagar och avtal inom branschen, får tillstånd att anställa utländsk arbetskraft

arbetar för att frågan om ett europeiskt fackligt medlemskap utreds tillsammans med LO och övriga LO-förbund

arbetar för att en validering som ligger i medlemmarnas intresse utvecklas.

De järnvägsanställda inom Internationella transportarbetarefederationen (ITF) håller sin årliga manifestation för socialt samförstånd och säkerhet.

6. Fackets globala roll

”Vi måste räkna med att internationella frågor kommer att bli allt viktigare för medlemmarna. Enda sättet för oss att kunna mobilisera medlemmarna är att se till att vårt arbete kring internationella frågor är relevant på arbetsplatserna. ... Vi säkerställer att det verkligen finns ett klart samband mellan internationella frågor och de erfarenheter som görs ute på arbetsplatserna.”

Citat ur ISKAs handlingsprogram, antaget på kongressen i Ottawa, Kanada, 2002

Den snabba internationaliseringen av ekonomin och de stora politiska förändringarna har skapat helt nya förutsättningar för det globala fackliga arbetet. Nationsgränserna utgör inte längre ramar för verksamhet, vare sig för företag eller för fack. Uppdelningen av den industrialiserade världen i tre starka regioner – USA, Europa och Sydostasien – kräver fackligt samarbete inte bara inom, utan också mellan regionerna. Utvecklingsländerna riskerar på många håll, främst i en del afrikanska länder, att sjunka än djupare ner i fattigdomen. I andra afrikanska länder är utvecklingen positiv.

Omvälningen i det gamla Östeuropa ställer nya krav på facklig solidaritet och stöd till uppbyggnad av demokratiska fackliga organisationer. Det gäller även facken i före detta Sovjetunionen. Ett särskilt problem i dessa länder är otydliga arbetsgivarvotparter. Dessa nya förutsättningar är en utmaning för hela den fackliga rörelsen.

Kommunal är medlem i tre globala fackliga federationer, ISKA, IUL och ITF – se faktarutan på sidan 41. Genom dem verkar förbundet och andra medlemsorganisationer för att stärka och stödja utvecklingen av oberoende fackliga organisationer i hela världen. Låga löner och dåliga

arbetsvillkor hotar i förlängningen även våra förhållanden. Genom att bidra till uppbyggandet av starka fackliga organisationer som kan hävda sina medlemmars intressen ökar vi möjligheten för en jämnare fördelning inom och mellan länder. Det blir också ett reellt stöd till vårt eget fackliga arbete.

Genom samarbete med fackliga organisationer i andra länder får vi kunskap om förhållanden, som ökar vår förmåga att bidra till kloka europeiska och globala strategier. Dessa erfarenheter är viktiga att sprida inom Kommunal för att öka intresse och engagemang för det internationella fackliga arbetet.

Det finns ett tydligt samband mellan de fackliga frågorna med internationellt perspektiv och de erfarenheter som görs ute på arbetsplatserna. Att sprida kunskap om Kommunals arbete för att stödja andra fackliga organisationer är viktigt, både för fördjupningen av det internationella arbetet och för att rekrytera och engagera medlemmar med intresse av dessa frågor.

De globala fackliga federationerna får fler och fler medlemsorganisationer, inte minst från

Öst- och Centraleuropa. De nya medlemmarna har ofta bara möjlighet att betala en liten del av avgiften, och är i behov av råd och stöd. Samtidigt minskar medlemstalet i de fackliga organisationer som är fullbetalande medlemmar i de globala fackliga federationerna och som är aktiva bidragsgivare till utvecklings- och utbildningsprojekt. Övriga resurser tillgängliga för sådant arbete och statliga anslag, ökar inte i takt med efterfrågan och i flera länder minskar de. Detta ställer krav på oss som ser sambandet mellan vår egen fackliga styrka och den fackliga styrkan i andra länder. Ett av de viktigaste globala kraven som världens arbetstagare har är rätten att vidta gränsöverskridande sympatiåtgärder.

ILO

Internationella arbetsorganisationen, ILO, är FNs fackorgan för arbetslivsfrågor. ILO har som grundläggande mål att bekämpa fattigdom och främja social rättvisa. I ILO samverkar regeringar och arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. Alla tre parter har oberoende status med full rösträtt. ILO har 175 medlemsländer.

ISKA

Internationalen för stats- och kommunalanställda

ISKA förenar offentliganställda i omkring 600 fackföreningar i mer än 140 länder. ISKA har mer än 20 miljoner medlemmar. Sedan 1907 har ISKA kämpat för att offentliganställda i hela världen ska få rätten att organisera sig och anställas under anständiga villkor. Frågan om allas rätt till drickbart vatten till rimligt pris samt offentliga tjänster av god kvalitet står högt på dagordningen nu. Kommunals förbundsordförande Ylva Thörn valdes vid ISKAs kongress 2002 till ordförande. ISKA är uppdelat i fyra geografiska regioner. Sverige ingår i EUREC. På engelska heter ISKA Public Services International (PSI).

IUL

Internationella unionen för livsmedels-, njutningsmedels- och lantarbetareförbund samt förbund inom hotell- och restaurangbranschen

IUL, som grundades 1920, består av 336 fackförbund i mer än 120 länder och har över 12 miljoner medlemmar. IULs viktigaste frågor är att organisera medlemmar i de transnationella företagen, globala aktioner för att försvara de mänskliga, demokratiska och fackliga rättigheterna, verka för bättre arbetsmiljö och skydd mot kemikalier, samt att utveckla hela branschen till en sektor byggd på solidaritet och tillit. Den engelska förkortningen för IUL är IUF, International Union of Food, Agricultural, Hotel, Restaurant, Catering, Tobacco and Allied Workers' Associations.

ITF

Internationella transportarbetarefederationen

ITF består av över 600 transportarbetarefackföreningar i mer än 140 länder och ca 5 miljoner medlemmar. ITF grundades 1896 i London av företrädare för ett antal fackföreningar som organiserade sjömän och hamnarbetare. De insåg behovet av att organisera sig internationellt för att förhindra strejkbrytare från att utföra deras arbete. Idag organiserar ITF anställda inom vägtransporter, passagerartrafik, sjöfart, hamnar, järnväg och civilflyg. ITF representerar transportarbetare på global nivå och försvarar deras intressen via globala kampanjer och solidaritetsarbete. ITF arbetar för att försvara de fundamentala mänskliga och fackliga rättigheterna. På engelska heter ITF International Transport Workers' Federation.

Kommunal har inflytande via ISKA, IUL, ITF och LO men också via den svenska ILO-kommittén, som regeringen utser och där förbundet är representerat sedan flera år. ILO förfogar inte över några sanktionsmedel, utan arbetsmetoderna är dialog, rådgivning och bistånd, främst i form av experthjälp. I uppgifterna ligger att främja sysselsättning och bättre arbetsvillkor i hela världen samt att värna om fackliga fri- och rättigheter. De mänskliga rättigheterna i arbetslivet regleras av de konventioner som ILO tagit fram. De grundläggande konventionerna omfattar den fria förenings- och förhandlingsrätten, förbud mot slav- och tvångsarbete, avskaffande av barnarbete och förbud mot diskriminering i arbetslivet. Många länder bryter mot dessa konventioner. Det krävs starka fack för att bevaka att regeringarna uppfyller sina åtaganden.

Vi ser ILO som ett omistligt verktyg för att värna arbetstagarnas rättigheter i världen. Därför engagerar vi oss i ILO-arbetet och sprider information om det samt bevakar att Sverige ratificerar relevanta konventioner.

Sammanfattningsvis:

KOMMUNAL:

ser sambandet mellan vår egen fackliga styrka och den fackliga styrkan i andra länder

arbetar för att utveckla de globala fackliga federationernas verksamhet och styrka samt att rätten till internationella fackliga sympatiåtgärder erkänns

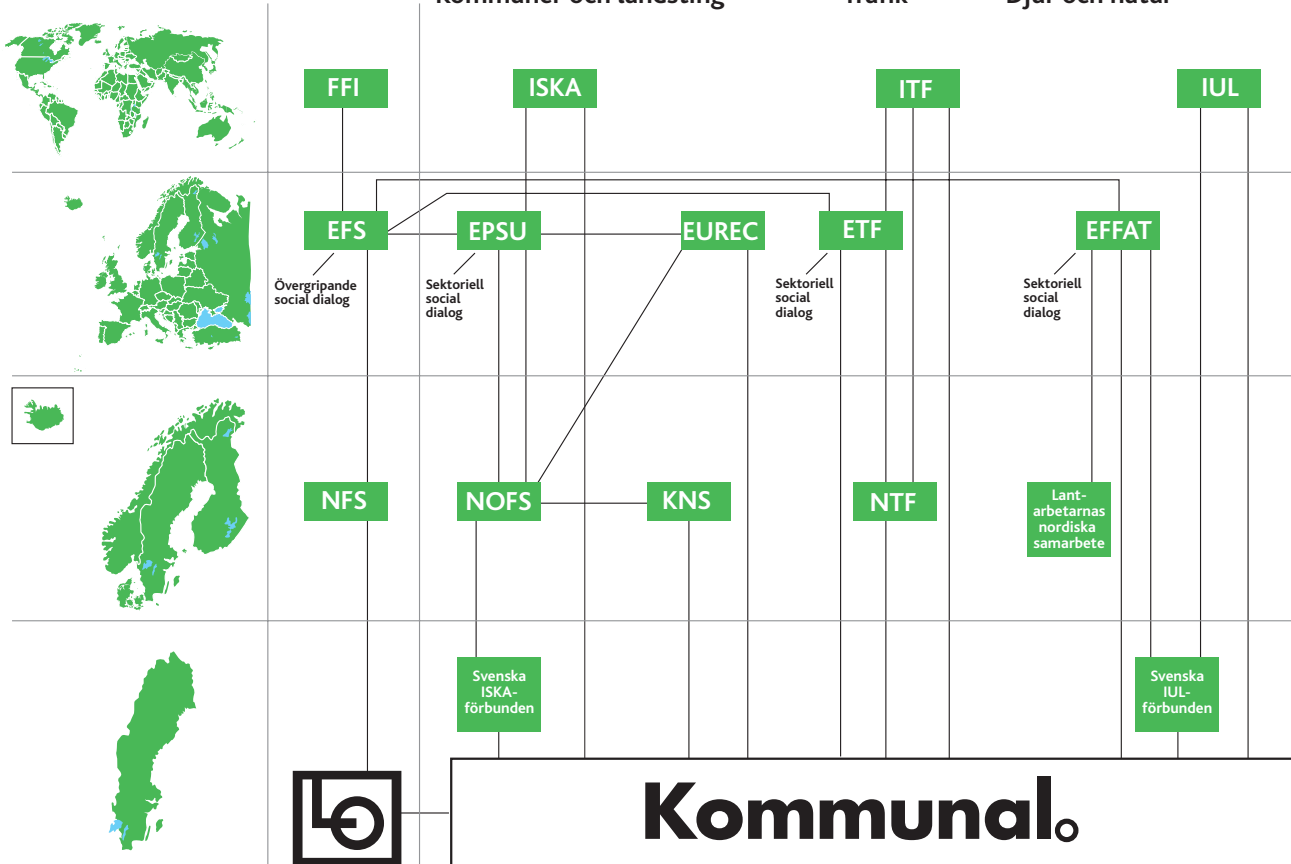
anser att ILO är ett omistligt verktyg för att värna arbetstagarnas rättigheter i världen och därför engagerar vi oss i ILO-arbetet, sprider information om det samt bevakar att Sverige ratificerar relevanta konventioner.

Kommunals påverkansvägar

Kommuner och landsting

Trafik

Djur och natur

7. Europa och EU – en allt viktigare facklig arena

”Capio säljer svenskt sjukvårdskunnande i Europa. Men den svenska modellen med fackligt inflytande fungerar inte. I Storbritannien är nästan ingen av de anställda organiserade.”

(Ur Kommunalarbetaren 3/2003)

Europa har äntligen återförenats efter femtio år av kallt krig och motsättning mellan öst och väst. Det kommunistiska Sovjetunionen upplöstes i början av nittiotalet. Estland, Lettland och Litauen återfick sin frihet, liksom andra länder i Öst- och Centraleuropa. Demokratins framsteg i Europa har skapat förutsättningar, men inga garantier, för bestående fred och välfärd i vår del av världen. Ännu i mitten av nittiotalet rasade krig i forna Jugoslavien och demokratin är bräcklig i flera av de nyligen självständiga länderna. I Vitryssland, inte långt från Sveriges gränser, förtrycks fackliga ledare av en auktoritär regim.

I de före detta kommunistländerna har fackför- eningsrörelsen en historia där de förknippas med de kommunistiska regimerna. Det försvårar för dagens fackliga organisationer att få fäste och få nya medlemmar. Dessutom har de ekonomiska reformerna inneburit en svår omställning för många människor, inte minst kvinnorna och de äldre. För Kommunal är det naturligt att enga- gera sig i byggandet av demokratin och fackliga organisationer i Central- och Östeuropa. Lika angeläget är att verka för våra grundläggande värderingar om solidaritet och rättvisa i EU.

Medlemskapet i EU har givit oss en ny politisk och facklig arena. Sverige är en del av en gemensam marknad med 25 länder och nära 450 miljoner människor. Inom EU fattas beslut som påverkar oss som medborgare och arbetstagare. Kommunal ska på bästa sätt företräda medlemmarnas intressen i det fackliga och politiska arbetet inom EU. Vi ska vara pådrivande så att våra grundläggande värderingar i så hög grad som möjligt ska sätta sin prägel på samarbetet.

De politiska och ideologiska skiljelinjer som präglar Sverige återfinns även inom EU. Sakfrågorna är i stor utsträckning desamma. De handlar om rätten till arbete, välfärd och trygghet på arbetsplatsen och att bekämpa rasism och främlingsfientlighet. Oavsett vars och ens inställning till EU, måste vi verka för våra medlemmars intressen i alla de europeiska institutioner där viktiga beslut och initiativ tas. För att göra detta möjligt arbetar Kommunal aktivt i de tre europeiska yrkesfederationerna där vi är medlemmar – EPSU, EFFAT och ETF, se faktarutan på sid 52. De är erkända motparter i den sociala dialogen. Kommunals deltagande i detta arbete garanterar att våra åsikter kommer fram och att

vi är uppdaterade på viktiga förändringar inom EUs lagstiftning.

Europafacket EFS är den gemensamma europeiska fackliga samorganisationen och företrädar EUs organiserade löntagare. Europafacket är erkänd part och har rätt att sluta avtal på den europeiska nivån. Genom LOs medlemskap i Europafacket har vi inflytande över den europeiska fackliga politiken.

Genom de svenska fackliga huvudorganisationernas (LO, TCO och SACO) kontor i Bryssel får vi information om aktuella frågor inom EU och har därmed bättre möjlighet att påverka besluten. Kommunal för fram sina krav genom egna politiska kontakter i Europaparlamentet, i andra institutioner inom unionen och på hemmaplan.

Det ekonomiska samarbetet inom EU bygger till stor del på de så kallade fyra friheterna inom den inre marknaden – fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och arbetskraft över gränserna. För att åstadkomma rättvisa villkor för löntagarna i Europa kräver EFS en femte frihet – rätten för fackföreningarna att vidta sympatiåtgärder över gränserna.

Mycket av lagstiftningen i Sverige eller tillägg till de svenska kollektivavtalen är resultat av beslut inom EU. Detta innebär att vi måste bli ännu bättre på att arbeta för att våra idéer om hur ett socialt Europa ska byggas får genomslag i det fackliga arbetet i EU. Vi måste föra fram våra synpunkter i god tid innan beslut fattas på EU-nivå och därför jobbar vi fackligt-politiskt genom kontinuerliga kontakter på olika relevanta arenor.

Dessutom måste vi anstränga oss för att uppmuntra och fortbilda medlemmar och medarbetare att söka tjänster i EUs strukturer och/eller i de europeiska fackliga organisationerna.

Den sociala dialogen

Kommissionen har enligt EUs fördrag till uppgift att tillsammans med arbetsmarknadens parter ha en fortlöpande dialog med företrädare för både arbetsgivarorganisationer och fackföreningar i EU. Denna form av samarbete kallas den sociala dialogen. Det kan ske i form av dialog med våra arbetsgivare i frågor som t ex arbetsrätten, försvaret av kollektivavtal och arbetstider.

Den sociala dialogen hör till hörnstenarna i den europeiska sociala modellen och utgör en motvikt till marknadskrafterna. Genom den har parterna fått ett väsentligt ökat inflytande över EUs lagstiftning när det gäller arbetstagarnas rättigheter och närbesläktade sociala frågor. I det förslag till nytt konstitutionellt fördrag ("grundlag") som för närvarande (2004) diskuteras bekräftas parternas ställning. Parterna försöker finna gemensamma lösningar, men metoden att omsätta överenskommelserna kan vara olika i olika länder. I vissa länder är lagstiftning det vanligaste sättet. Den svenska och nordiska traditionen är att i så stor utsträckning som möjligt lösa frågor genom kollektivavtal. Detta hänger ihop med den höga fackliga organisationsgraden i Sverige och de andra nordiska länderna och är något vi vill värna om.

Den sociala dialogen har banat väg för vissa framsteg på det sociala området. Det gäller i huvudsak avtal som slutits mellan parterna om minimiregler för arbetstagarnas rättigheter och som sedan blivit direktiv (lag) inom EU. Denna metod brukar kallas förhandlad lagstiftning.

Kommunal anser att detta är ett bra sätt att skapa europeiska lagar. Vi bör medverka till att metoden utvecklas och förbättras. Den användes framgångsrikt när direktiven om föräldraledighet, om deltidsarbete och om visstidsarbete antogs.

Inte lika framgångsrika är försöken att få parterna att träffa överenskommelser på europeisk nivå som sedan införlivas i respektive medlemsland genom kollektivavtal. När detta sedan ska ske har arbetsgivarparten i många fall motsatt sig detta. Det händer även i Sverige.

Redan innan den sociala dialogen på EU-nivå etablerades på allvar i slutet av 80-talet hade EU antagit ett antal direktiv om arbetstagares rättigheter. De gällde frågor som arbetskraftens fria rörlighet inom unionen, jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet, skydd för de anställda vid företagsöverlåtelser, konkurser och kollektiva uppsägningar, samt olika arbetsmiljöfrågor. Ett annat direktiv, utstationeringsdirektivet, bygger på att arbetslandets regler ska gälla för arbetstagare som utför arbetsuppgifter i annat land.

När Sverige förhandlade om medlemskap i EU drev både facket och arbetsgivarna på de

svenska förhandlingarna att försöka få igenom att kollektivavtal skulle godkännas som en alternativ metod att genomföra arbetsrättsdirektiv på den svenska arbetsmarknaden. Detta accepterades också av EU, under förutsättning att sådana kollektivavtal omfattar en överväldigande majoritet av löntagare och företag.

På branschnivå har flera dialoger startats och inom Kommunals sektorer finns det idag etablerade dialoger inom bland annat lokal och regional förvaltning, busstrafik och inom lantarbetarområdet. Det pågår också förhandlingar om att formalisera dialogerna inom sjukhussektorn och inom den statliga förvaltningen.

Inom jordbrukssektorn har den europeiska sociala dialogen på branschnivå förts ett stort steg framåt. I ett avtal som undertecknades på frivillig basis 1997 fastställs för första gången på EU-nivå de viktigaste faktorerna för arbetsförhållanden, som maximal veckoarbetstid, daglig viloperiod, raster och maximalt antal arbetstimmar för nattarbete.

Offentliga tjänster eller fri konkurrens

Debatten om avreglering och privatisering är omfattande i Europa och EU, precis som i Sverige. Kommunal kräver att privatiseringarna begränsas och att en ordentlig utvärdering görs om vilka följder dessa har fått. Detta krav kan förbundet driva via arbetet i den europeiska federationen för offentliganställda, EPSU.

Att garantera medborgarna tillgång till grundläggande välfärdstjänster är en viktig uppgift för EU. Europaparlamentet och EU-kommissionen har visat detta genom att så kallade tjänster i allmänhetens intresse kan gå före reglerna för hur den inre marknaden ska fungera samt konkurrensreglerna.

Det betyder inte att frågan är borta från dagordningen. Liksom nationellt i medlemsländerna står här olika politiska och ekonomiska intressen mot varandra. Starka krafter vill gå vidare med en nyliberal avregleringspolitik.

Detta avspeglas till exempel i ett förslag från kommissionen till en ny strategi för den inre marknaden. I den finns inslag som strider mot den syn som de fackliga organisationerna har.

Strategin är ensidigt inriktad på åtgärder som ytterligare liberaliserar marknader och tar inte hänsyn till parternas roll. Den är inte heller integrerad i målet om hållbar utveckling.

Ett kontroversiellt förslag gäller konkurrensutsättning av vattensektorn, vilket dock Europaparlamentet motsatt sig. Enligt Kommunals bestämda mening finns ingen gränsöverskridande handel för dricksvatten och därför inte någon roll för kommersiella krafter.

Dessa exempel visar att facket hela tiden måste bevaka och driva löntagarnas intressen inom EUs institutioner. Kommuners och andra offentliga myndigheters rätt att välja bästa sätt för att tillhandahålla tjänster är centralt för oss.

Det faktum att utländska företag utför tjänster på uppdrag av kommuner och landsting ställer nya krav på oss som facklig organisation. Kommunal måste kunna ge stöd vid upphandling genom att förmedla kunskap om det utländska företaget.

Europeiska företagsråd

Genom direktivet om europeiska företagsråd, EWC (European Work Councils), ges de anställda inflytande i företag som är verksamma i två eller flera medlemsstater. Förutsättningen är att dessa har mer än 1 000 anställda och minst 150 i två av länderna.

Enligt direktivet ska företaget på arbetstagar-nas begäran upprätta ett råd med upp till 30 företrädare för arbetstagarna och företagsledningen. I Sverige har de fackliga organisationerna rätt att begära överläggningar om att inrätta ett företagsråd och att utse sina ledamöter.

En viktig uppgift för Kommunal är att noggrant bevaka vilka företag som berörs av direktivet. Kommunal bör alltid ha ett aktuellt register över de företag som verkar inom förbundets avtalsområden och vilka som representerar oss i de olika företagsråden. Detta är ingen stor verksamhet inom Kommunal, men viktig för de medlemmar som arbetar i de gränsöverskridande bolagen. Därför är det Kommunals ansvar att verksamheten fungerar på ett så bra sätt som

möjligt och att se till att det tecknas avtal om företagsråd i berörda bolag.

På senare år har EFFAT, Europafederationen för bl a jordbruket, startat europeiska företagsråd i mer än 90 transnationella företag och har åstadkommit en bra social dialog i flera sektorer, bl a jordbruk, catering, tobak- och sockersektorerna.

Enligt EU-lagstiftningen ska företag med verksamhet i två eller fler EU-länder kunna välja den nya bolagsformen europabolag (Societas Europaea). Syftet är att förenkla för att bolag ska kunna ha verksamhet i flera EU-länder.

Ett villkor för att ett europabolag ska kunna registreras är att frågan om de anställdas medinflytande är löst. Direktivet innehåller inga bestämda regler om hur information och samråd i europabolag ska gå till eller om vilken styrelse-representation de anställda ska ha. I första hand ska arbetsgivare och arbetstagare försöka för-handla fram ett avtal om detta.

EPSU

Europeiska federationen för offentliganställdas förbund är den största branschfederation inom Europafacket och representerar mer än 190 fackförbund i den offentliga sektorn och cirka 8 miljoner medlemmar i drygt 30 länder. EPSU arbetar med frågor som rör arbetstagarna inom sektorer som nationell, regional och lokal förvaltning, elektricitet, gas och vatten, hälsovård, social service och sjukvård. EPSU verkar för att skapa större förståelse och kunskap om de offentliga tjänsterna i det europeiska integrationsarbetet och för att stärka de offentliga tjänsternas ställning inom unionen. Förkortningen EPSU står för European Federation of Public Service Unions.

EUREC

ISKAs europeiska regionalkommitté EUREC (European Regional Executive Committee) omfattar ca 220 förbund i nästan 50 länder.

EFFAT

Europeiska federationen för fackföreningar inom livsmedelsindustrin, jordbruket, restaurang- och turistsektorerna består av 120 nationella fackföreningar från 35 europeiska länder och har mer än 2,6 miljoner medlemmar. EFFAT är starkt engagerat i den sociala dialogen i flera branscher. Förkortningen EFFAT står för European Federation of Food, Agriculture and Tourism Trade Unions.

ETF

Europeiska transportarbetarefederationen representerar 3 miljoner medlemmar i 39 länder. ETF bildades 1999 för att samla Europas transportarbetare i en organisation. Idag är ETF erkänd part i den sociala dialogen och representerar transportarbetarna i kontakterna med EU-kommissionen och ministerrådet. På engelska heter ETF European Transport Workers' Federation.

ICU

Internationella skorstensfejarfederationen består av förbund från Sverige, Danmark, Finland, Tyskland, Norge och Lettland. Gemensamt för dessa är att de har lagstiftning som reglerar sotningen. En av de stora frågorna för organisationen är de tekniska frågorna om takskydd och utbildning. Förkortningen ICU står för International Confederation of Chimney Sweeps Trade Unions.

Sammanfattningsvis:

KOMMUNAL:

utvecklar det politiska och fackliga arbetet för att företräda medlemmarnas intresse på den europeiska nivån för att påverka EUs beslutsfattande, både här hemma och i Bryssel

skapar ett nätverk för de kommunalare som har uppdrag inom europeiska institutioner

stödjer medlemmar och medarbetare så de kan ta anställning i de europeiska organisationerna och institutionerna

verkar för att den sociala dialogen ska omfatta fler sektorer i vilka Kommunal har medlemmar

verkar för att en bred utvärdering görs innan fler områden på den inre marknaden utsätts för konkurrens

verkar för att tydligare gränsdragning görs mellan begreppen tjänster av allmänt intresse och tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Vatten ska till exempel inte omfattas av EUs konkurrenslagstiftning

verkar för att EU blir ett medborgarnas Europa, präglad av full sysselsättning, välfärd och hållbar utveckling

har ett register över företag som berörs av EWC-direktivet och de representanter vi har i dessa.

De nordiska transportarbetarna, där Kommunals bussförare är en del, samarbetar i Nordiska transportarbetarefederationen, NTF.

8. Norden – fackligt grannskap

”Vi har allt att tjäna på starka fack runt Östersjön. Starka fack betyder mindre risk för lönedumpning och mindre möjligheter för arbetsgivarna att spela ut olika länder mot varandra.”

Ylva Thörn, 12 okt 2002, på internationell konferens, Stockholm

De nordiska fackföreningarna har mycket gemensamt, som hög organisationsgrad och starka kollektivavtal. Till detta kommer det fackligt-politiska samarbetet som framförallt LO-förbunden har med de nordiska socialdemokratiska partierna. Det nordiska samarbetet har vuxit fram under en lång tid och betyder mycket i Kommunals internationella arbete.

Uppgiften i allt nordiskt samarbete är att samverka i aktuella frågor och att samordna förbundens insatser i det internationella och europeiska arbetet, men även den gamla strävan att närma de nordiska länderna till varandra finns kvar på dagordningen. Det kan ske i form av vänortskontakter, gränsregionalt samarbete,

t ex Barents-samarbetet som finns i norra Sverige. Vi ska bidra med kunskaper och erfarenheter inte minst från arbetet inom EU och det är av stor vikt för oss att inte en ”fackföreningsfri zon” skapas i våra grannländer. En framtida utmaning för oss är att söka närmare samarbete med de offentliga facken i Estland, Lettland och Litauen och att våra nordiska samarbetspartners också vill inbjuda till ett sådant samarbete.

För att bredda plattformen i det internationella arbetet har de nordiska kommunalarbetsareförbunden sedan lång tid tillbaka ett väl utvecklat samarbete för yrkesutveckling och samordning, men Kommunal samarbetar också med alla de andra fackförbunden i Norden som

organiserar offentliganställda, kollektivtrafikpersonal och anställda inom djur- och natursektorn. De nordiska transportarbetarna, där Kommunals bussförare är en del, samarbetar i Nordiska transportarbetarefederationen, NTF. De nordiska lantarbetarna samarbetar på liknande sätt och har en samordnare, men är inte lika formaliserat som KNS och NOFS.

Den nordiska modellen har mycket att erbjuda och är viktig att slå vakt om. Det gäller inte minst inom det europeiska samarbetet och särskilt i den sociala dialogen. De nordiska fackförbundens samverkan är därför väsentlig för vårt inflytande i EU-arbetet.

KNS-samarbetet bör utvecklas till ett bättre samarbete med de fackföreningar som organiserar statligt anställda inom LO.

De nordiska kommunalarbetareförbundens medlemsstrukturer förändras och är numera mer att likna vid förbund för anställda i verksamheter som finansieras med offentliga medel. Detta måste tydligare märkas i det nordiska samarbetet.

KNS

Kommunalanställdas nordiska samarbete är samarbetsorgan för de nordiska ländernas kommunalarbetareförbund. KNS har ett eget sekretariat och genomför yrkeskonferenser och annat erfarenhetsutbyte mellan medlemsförbunden.

NOFS

Nordens offentliganställdas fackliga samorganisation samordnar verksamheten för ca 50 nordiska fackförbund inom den offentliga sektorn med ca 2,4 miljoner medlemmar. Samarbetet stärker Norden på olika internationella arenor.

NTF

Nordiska transportarbetarefederationen samordnar verksamheten inom de nordiska förbund som organiserar transportarbetare inom olika branscher. Det gäller väg, spår, sjö och luftfart.

Sammanfattningsvis:

KOMMUNAL:

arbetar för att det nordiska samarbetet ska vara att samordna våra ställningstaganden och göra oss starkare på olika internationella arenor

stödjer nordiska samarbetsprojekt på lokal nivå

inbjuder förbunden i Estland, Lettland och Litauen till ett ökat samarbete

arbetar för att det nordiska samarbetet mellan kommunalarbetsförbunden ska utvidga samarbetet till att omfatta LO-förbund, som organiserar de statligt anställda.

9. Samarbete för demokrati och utveckling

”Projektet för strategisk planering som ISKA stödde blev en vändpunkt i utvecklingen av KETAWU. Tack vare den fick ledarna möjlighet att identifiera utmaningarna som fackliga organisationer står inför och de blev medvetna om sitt ansvar.”

(Ur ISKA-broschyr där Jack Omenda från KETAWU, Kenyas Elektrikerförbund för den offentliga sektorn, citeras)

Möjligheterna att bygga upp starka fackliga organisationer påverkas av många olika förhållanden. Grundläggande är rätten att organisera sig och rätten att förhandla och sluta avtal. Inom ramen för de globala fackliga federationerna görs många olika insatser för att stödja och stärka medlemsförbunden världen runt och för att driva frågor som har betydelse för att utveckla dessa.

Ett konkret verktyg för utvecklingen är fackligt utvecklingssamarbete. Syftet är att bygga upp starka, demokratiska, jämställda och obero-

ende fackliga organisationer i utvecklingsländerna. Det är bara om de anställda själva organiserar sig som deras villkor varaktigt kan förbättras.

Utvecklingssamarbetet bedrivs i projekt genom eller i samarbete med våra globala fackliga federationer, främst ISKA och IUL. Kommunal har ansvaret men avdelningar, anställda eller förtroendevalda lokalt och centralt genomför arbetet. Även projekt som bedrivs i direkt samarbete mellan Kommunal och andra förbund ska alltid ske i samarbete med de globala fackliga federationerna.

Vintern 2003 fattade riksdagen beslut om en ny samlad svensk politik för global utveckling. Målet för denna är att Sverige ska bidra till en rättvis och global utveckling. I beslutet uttrycker riksdagen stark tilltro till det arbete den fackliga rörelsen gör för att bekämpa fattigdomen. Närvaron av organisationer, som står för mänskliga rättigheter och demokrati, är särskilt viktig i länder där detta brister. Facklig utveckling, utbildning och kapacitetsbyggande åtgärder är avgörande för att stödja många fackförbund i utvecklingsländer.

Utvecklingssamarbetet är ett sätt att motverka social dumpning. Fackliga organisationer ska också bevaka att internationella regelverk efterlevs och bidra till den demokratiska utvecklingen i sitt land. I utvecklingsländerna har fackförningarna en viktig roll för att demokratisera samhällen och för att skapa rättvisa i arbetslivet. De befinner sig ofta i ett svårt läge när de ska försöka motverka effekterna av ekonomisk globalisering, privatisering och nedskärning av offentliga sektorn. Interna svårigheter är ofta låg organisationsgrad, sjunkande medlemstal och

minskade intäkter. Vidare har man ofta svårt att nå kvinnor och unga arbetstagare.

Kommunal ska bidra till att stärka och stödja fackliga organisationer i utvecklingsländer och länder i omvandling och kris. Målet är att öka de fackliga organisationernas möjlighet att tillvarata sina medlemmars intressen, utarbeta strategier för sin egen utveckling, öka antalet medlemmar och kunna bidra till utvecklingen av respektive bransch.

De globala fackliga federationerna har många medlemsförbund som behöver stöd för utveckling och utbildning. Samtidigt minskar medlemsantalet i de fackliga organisationer som är fullbetalande medlemmar och som är aktiva bidragsgivare till utvecklings- och utbildningsprojekt. Kraven på Kommunal ökar genom att det är en mindre krets länder och fackliga organisationer som ska svara för de stora behoven av stöd och utveckling. Vi måste aktivt föra en diskussion om vårt ansvar att bidra till utvecklingen av fackliga organisationer och att resurser avsätts för detta. Vi måste därför bli bättre på att tydliggöra hur beroende vi är för vår fackliga styrka av

att det finns starka fackliga organisationer i alla länder.

Ytterligare en faktor som påverkar de ekonomiska förutsättningarna för utvecklingssamarbete är att det från och med 2005 kommer att ställas krav på högre egen ekonomisk insats i de projekt som finansieras genom LO-TCO Biståndsnämnd. Kommunal behöver, ensam och i samverkan med andra, söka nya vägar för att finansiera utvecklingssamarbete. Förutsättningarna är dock olika inom olika branscher.

Det kan vara ett samarbete med arbetsgivarna i form av partsgemensamt projekt eller att avdelningar och sektioner deltar i kommuners och landstings samarbete med vänorter eller ”twinning”projekt. Näringslivets Internationella Råd, NIR, finansierar till exempel ett arbetsmiljöprojekt i södra Afrika.

Kommunal bör också undersöka förutsättningarna för att utveckla nya former av projekt som syftar till kompetensutveckling och utveckling av verksamheter inom olika branschområden. Vi ska också söka etablera partssamarbete i projekt. Detta skulle kunna vara ett viktigt sätt att

stärka den sociala dialogen i de berörda länderna.

De principer som gäller för Kommunals utvecklings- och utbildningsprojekt är följande:

Solidaritet och samarbete: Verksamheten ska präglas av respekt för de organisationer vi samarbetar med och av ett ömsesidigt erfarenhetsutbyte. Projekten ska främja samarbete mellan förbund inom respektive globala fackliga federationer, nationellt och på bransch- eller regionnivå.

Demokrati och jämlikhet: Projekten ska syfta till att bygga upp oberoende och öppna fackliga organisationer och stärka demokratiska strukturer och arbetsformer. Den interna demokratin ska stärkas med utbildning som främjar jämlikhet och jämställdhet. Ett viktigt mål är att förbättra de sociala villkoren och arbetsvillkoren för kvinnor och män ur ett jämställdhetsperspektiv. Därför ska alla projekt innehålla en jämställdhetsanalys.

Hållbarhet och ägande: Varje organisation har ett ansvar för sin egen utveckling. Projekten ska grunda sig på de behov som finns i de förbund vi samarbetar med och syfta till att bygga

upp en långsiktig hållbar utveckling. I projekt-samarbetet ska tonvikt läggas på metoder för utbildning och utveckling som stärker de fackliga organisationernas egen förmåga att utveckla sitt arbete.

Att välja partner, länder och projekt innebär politiska bedömningar och val. Detta skiljer fackligt utvecklingsarbete från humanitärt bistånd och katastrofbistånd.

Alla parter har ett gemensamt intresse av att samarbetet ska leda till att den organisation vi samarbetar med blir starkare och inte hamnar i ekonomiskt beroende. Projektet måste vara inriktat på att hjälpa organisationen att vara självförsörjande när det externa stödet fasas ut.

Organisationen vi samarbetar med bör bidra ekonomiskt till projektarbetet redan från första början. Projektmålen måste vara realistiska. Redan från början ska man också vara överens om hur länge projektet ska pågå och om en tidplan för stegvis utfasning av det externa stödet.

Det är viktigt att öka kvaliteten i utvecklingsprojekten genom att utveckla metoder och

strategier. Detta sker i samarbete med LO-TCO Biståndsnämnd, Olof Palmes Internationella Centrum, ISKA, IUL och ITF.

Sammanfattningsvis:

KOMMUNAL:

- ➔ bedriver utvecklingssamarbete i projekt genom eller i samarbete med ISKA, ITF och IUL där Kommunal har ansvaret och där avdelningar, anställda och förtroendevalda lokalt och/eller centralt är de som genomför arbetet. Även projekt som bedrivs i direkt samarbete mellan Kommunal och andra förbund ska alltid ske i samarbete med de globala fackliga federationerna
- ➔ ökar kvaliteten i utvecklingsprojekten genom att utveckla metoder och strategier. Vi gör det i samarbete med LO-TCO Biståndsnämnd, Olof Palmes Internationella Centrum, ISKA, IUL och ITF
- ➔ söker nya finansieringskällor
- ➔ inspirerar och stödjer avdelningar och sektioner att engagera sig i samarbete med fackliga organisationer regionalt och lokalt
- ➔ uppmuntrar att avdelningar och sektioner deltar i kommuners och landstings samarbete med vänorter eller i "twinning"projekt
- ➔ säkerställer i planeringen av projekt att alla projekt har en jämställdhetsanalys
- ➔ har ett övergripande ansvar för samordningen av projektinsatser. Det innebär bland annat att avdelningar ska kontakta Kommunal centralt för råd och stöd innan man påbörjar eget projektsamarbete och att Kommunal har en lista över pågående projekt.

Tre exempel på fackliga utvecklingsprojekt:

Litauen

Mål: Att i projektets första fas utbilda arbetsplatsombud för att stärka rekrytering och fackets ställning på arbetsplatserna, att utbilda utbildare för att stärka förbunden genom utbildning och att skapa utbildningsstrukturer. Att i projektets andra fas utbilda yngre förtroendevalda för att stärka de yngre medlemmarnas inflytande i förbunden och rekryteringen av yngre medlemmar. I denna fas ingår också att ge förtroendevalda en större kunskap om arbetsrätt, förhandlingar och kollektivavtal.

Bakgrund: 1995 besökte representanter från tre litauiska förbund inom offentliga sektorn Kommunal och SKTF i Kalmar. Diskussionen påbörjades då om på vilket sätt och kring vad man skulle kunna samarbeta för att stärka dessa förbund som efter självständigheten och de ekonomiska förändringarna under 1990-talet kraftigt försvagats. Efter flera besök i Litauen och många gemensamma diskussioner enades man om att utveckla ett samarbete kring utbildning av arbetsplatsombud, utbildare och handledare samt att etablera strukturer för utbildning i förbunden. Det skulle också finnas en jämställdhets- och ungdomsprofil i samarbetet. Projektet startade 1997 och 2001 tillkom

utbildning av förbundsstyrelseledamöter. Dessa delar av projektet är nu avslutade och utvärderade med goda resultat. Sammanlagt har 120 arbetsplatsombud och 30 utbildare utbildats liksom ett 30-tal förbundsstyrelseledamöter. De litauiska förbunden har själva tagit initiativ till en utbildning av yngre förtroendevalda som startade 2003 och till seminarier kring kollektivavtal och arbetsrätt.

Projektet har varit ett samarbete mellan Kommunals och SKTFs regioner och förbunden centralt. Seminarierna har i huvudsak genomförts av Kommunals och SKTFs regionala förtroendevalda och anställda, medan förbunden centralt varit representerade vid planerings- och uppföljningsmöten och i vissa seminarier.

Ryssland

Mål: Att stärka kvinnors ställning och jämställdheten i de deltagande förbunden genom ökade kunskaper både när det gäller jämställdhet och metoder i arbetet.

Bakgrund: Kvinnors sociala situation har i många avseenden försämrats under den ekonomiska reformprocessen i Öst- och Centraleuropa under 1990-talet. ISKA tog därför 1999 initiativ till ett jämställdhetsprojekt som först skulle

genomföras i en pilotfas och på basis av dessa erfarenheter skulle en utbildning för jämställdhet utvecklas. Kommunal, SEKO, SKTF och ST samarbetade under 2000 till 2002 med tre ryska ISKA-förbund i pilotprojektet. Detta gick ut på att ge kvinnliga förtroendevalda kunskaper kring jämställdhet och kunskaper i att kunna driva dessa frågor. Därefter skulle de genomföra en kampanj kring en valfri jämställdhetsfråga. Kampanjarbetet utvärderades under 2002 och förväns-värt goda resultat hade uppnåtts trots små resurser. Projektet fortsatte 2003–2004 med utbildning av resurs-personer för förbundens jämställdhetsarbete. Resursper-soner för projektet har de svenska förbundens respektive jämställdhetsansvariga varit. Kommunal har haft en koordi-nerande funktion för projektet.

Globalt pesticidprojekt

Mål: Att öka kunskapen om gifter och att öka medlemsan-talet hos deltagande förbund i Tanzania, Ghana, Zimbabwe och Uganda.

Bakgrund: Varje år förgiftas mer än tre miljoner lantarbetare och småbönder av kemiska bekämpningsmedel, enligt FN-organet WHO. Omkring 100 000 dör av akut förgiftning i sitt arbete med att producera mat till sig själva och för export till övriga världen.

Därför startade IUL 1997 det globala projektet mot kemiska bekämpningsmedel, GPP, i Uganda, Zimbabwe, Tanzania och Ghana. I dessa länder fanns redan en god grund att bygga på genom tidigare projektarbeten med lantarbetare-fackföreningar.

GPP har som syfte att med hjälp av studiecirklar nå lantarbetarna och deras familjer med kunskap om pesticider och därmed minska antalet förgiftningsfall. Att komma till-rätta med överdosering och förorening av miljön (som ofta är detsamma som lantarbetarnas boendemiljö). Cirkelarna hålls lokalt på arbetsplatsen och utbildade cirkelledare håller i kurserna.

Ett annat syfte är att påverka de fattiga länderna att skärpa reglerna för farliga kemikalier. I några fall har fackför-eningarna blivit en part i utvecklandet av s k Nationella Profiler vars syfte är att ta fram en handlingsplan.

Samarbete har också skett med PAN, Pesticide Action Network. Det är ett nätverk av organisationer runt om i världen som arbetar för en säkrare kemikaliehantering. I Uganda blev resultatet en ny och medvetnare attityd till kemiska bekämpningsmedel samt flera hundra nya medlemmar.

FN-palatset i Genève, där deltagarna i Genèveskolan vistas 2–3 veckor.

10. Utbildning, information och samverkan med internationellt perspektiv

”Att förändra världen börjar med att studera den.”

(Från Global Respekt, studiecirkel på Internet om mänskliga rättigheter)

Det är viktigt att stärka de internationella perspektiven på det fackliga arbetet och att utveckla kunskapen om den globala verkligheten. Utbildning ska erbjudas allmänt intresserade medlemmar, förtroendevalda och anställda som företräder Kommunal i internationella sammanhang samt för andra med nyckelfunktioner. Det gäller t ex dem som arbetar med utbildning och utveckling inom förbundet, förbundsrepresentanter som deltar i projekt kring fackligt utvecklingssamarbete.

I dag ordnar Kommunal årligen en konferens kring aktuella frågor med internationella perspektiv i Kommunals fackliga verksamhet. Denna konferens är ett forum för utbyte av kunskaper

och erfarenheter mellan representanter för Kommunals avdelningar. Den kan riktas till olika nyckelgrupper för att på det sättet effektivt sprida kunskaper, intresse och engagemang.

I Kommunals ombudsmannautbildning har de internationella frågorna fått ökat utrymme. Den nordiska folkhögskolan i Genève (”Genèveskolan”) har årligt återkommande utbildningar kring ILO-frågor. Kommunal har möjlighet att sända deltagare, som kan bli resurspersoner när det gäller dessa frågor. Det är viktigt att förbundet tar tillvara den kunskap de personer får som deltar i utbildningar, möten och konferenser kring frågor med internationella perspektiv.

Kommunals hemsida och intranät används nu för att sprida kunskap och information om världen, ge ögonblicksrapporter från resor och konferenser, samt inspirera till egna handlingar, t ex att skriva protestbrev eller handla rättvisemärkta produkter. Detta kan utvecklas ytterligare.

På samma sätt är Kommunal-Nytt och Kommunalarbetaren viktiga kanaler för att sprida kunskap om aktuella frågor och verksamhet. Regelbundna inslag kring internationella frågor här är också ett sätt att stärka medvetenheten om hur det som händer i omvärlden påverkar oss och hur vi kan, och på vilka sätt vi är, med och påverkar det som händer.

Samverkan

Kommunal har ett väl utvecklat samarbete med de svenska och nordiska fackliga organisationer som ingår i de europeiska och globala fackliga federationer som vi tillhör. Detta samarbete är betydelsefullt i arbetet på europeisk och global nivå. Samarbetet är också viktigt när det gäller utvecklingsprojekt och konkreta aktiviteter med internationell anknytning.

Nya arenor, mötesplatser och grupper som bildar opinion för en bättre världsordning växer fram. För inte så länge sedan var det de fackliga organisationerna, de politiska partierna, freds rörelsen och olika religiösa samfund som stod för det internationella engagemanget.

I dag har de etablerade folkrörelserna fått sällskap av de nya sociala rörelserna. Amnesty International och Svenska FN-förbundet är exempel på organisationer som förbundet har samarbete med sedan länge. Särskilt gäller det Amnestys fackliga grupp som initierar blyxtaktioner för att protestera mot kränkningar av fackliga rättigheter. De nya arenorna i form av World Social Forum, European Social Forum och svenska sociala forum är exempel på sådana mötesplatser där Kommunals och andra fackliga organisationers närvaro är värdefull.

Från den fackliga rörelsen kan vi alltså hälsa många nya rörelser välkomna in i det internationella solidaritetsarbetet. Även om det finns skillnader när det gäller sätt att arbeta och fatta beslut, bör kontakterna och erfarenhetsutbytet kunna utvecklas. Däremot kan vi naturligtvis

inte ha ett organiserat samarbete om krav och aktioner som inte har stöd i Kommunals politik.

De nya sociala rörelserna använder sig av direktdemokrati och arbetar ofta i form av nätverk. Vi som fackförbund har stadgar och fattar beslut om handlingsprogram och riktlinjer genom representativ demokrati. Nätverksgrupper behöver inte på samma sätt som i till exempel ett fackförbund svara inför sin organisation för sitt agerande. Enskilda medlemmar har stor frihet att själva göra utspel och fatta beslut.

Det finns en grundläggande skillnad mellan kampanjorganisationer och kamporganisationer. Kommunal är en kamporganisation som använder facklig-politisk samverkan och inte konfrontation. Förbundet sluter och följer ingångna avtal, driver på politiken i olika forum men vi syns sällan på gator och torg annat än under strejker eller andra arbetskonflikter. Reformismen är vårt arbetssätt.

Det betyder inte att vi inte kan mötas. Både de ”gamla” och de ”nya” sociala rörelserna har mycket att vinna på att utbyta erfarenheter och idéer. I en sådan dialog kan vi med stolthet

redovisa vad vi gjort och gör för att utveckla den fackliga rörelsen i världen. Privatiseringen av offentliga sektorn har varit och är en stor fråga på sociala forum – där har vi mycket att bidra med. ISKA har syns och hörts mycket på sociala forum och är kända i olika aktivistgrupper. Det handlar dock inte om att försöka formulera gemensamma uttalanden eller texter utan att ha en dialog och ta med sig varandras erfarenheter.

Sammanfattningsvis:

KOMMUNAL:

ökar det internationella perspektivet i våra utbildningar

initierar särskild utbildning kring vår internationella verksamhet

ordnar utbildning och erfarenhetsutbyte för dem som är aktiva i olika utvecklingsprojekt

tar bättre tillvara kunskaper och erfarenheter hos deltagare i utbildningar, möten och konferenser med internationellt perspektiv

utvecklar arbetet med information kring vår internationella verksamhet och aktiviteter som pågår inom förbundet. I detta arbetar vi både genom hemsida och intranät och genom Kommunal-Nytt och Kommunalarbetaren

utvecklar kontakter och erfarenhetsutbyte med andra organisationer och nya sociala rörelser kring relevanta frågor med internationellt perspektiv.

Sammanfattande punkter

Kommunal

- ▶ tar tillvara alla medlemmars engagemang, erfarenheter och kunskaper i både det lokala och det internationella fackliga arbetet
- ▶ ser till att hela organisationen tar ansvar för att organisera sitt internationella arbete så att många medlemmar kan vara aktiva
- ▶ verkar för att de mänskliga och fackliga rättigheterna enligt ILOs konventioner respekteras och uppmärksammar brott mot dessa
- ▶ verkar för att FNs biståndsmål och millenniemålen förverkligas
- ▶ verkar för att rätten till internationella fackliga sympatiåtgärder erkänns
- ▶ utvecklar samarbetet med fackliga organisationer i andra länder och de globala fackliga federationerna samt tydliggör sambandet mellan vår egen fackliga styrka och den fackliga styrkan i andra länder
- ▶ ser till att jämställdhet genomsyrar allt vårt fackliga arbete samt sätter kampen mot trafficking, sexhandel och hiv/aids på central plats i vårt globala fackliga arbete
- ▶ verkar för att socialklausul införs vid långivning, i offentliga kontrakt samt att internationella minimiregler införs för ekonomiska frizoner
- ▶ verkar för att utvecklingsländerna får ökat marknadstillträde till den industrialiserade världen för sina industrivaror och jordbruksprodukter och att EUs exportsubventioner reformeras
- ▶ verkar för att vatten skyddas från att bli en handelsvara och förblir ett naturligt monopol
- ▶ verkar för att gentekniken får den noggranna prövning som krävs och används med försiktighet
- ▶ bevakar det internationella regelverket för arbetsmiljöarbetet, utbildar fackliga före-

trädare, främst inom jordbruket, om hur man kan ersätta kemikalier och/eller skydda sig mot kemikalier samt politiskt driver frågan om minskande användning av kemikalier

- ▶ sprider upplysning bland våra medlemmar samt i vår verksamhet ser till att i största möjliga mån använda socialt rättvist producerade varor och verkar för att Rättvisemärkt ska omfatta fler produkter och producenter
- ▶ bevakar globala handelsfrågor och bidrar till en prövande och konstruktiv diskussion om globaliseringen
- ▶ verkar för att öppnare förhandlingar med starkare parlamentariskt inflytande, rättvisa multilaterala handelsavtal samt att avtalen innehåller grundläggande mänskliga rättigheter i arbetslivet
- ▶ verkar för att det i GATS-förhandlingarna görs tydligt att det är privata, kommersialiserade tjänster som avses och inte offentliga tjänster

- ▶ försvarar kollektivavtalen genom att bli informera tillfälliga arbetstagare om deras rättigheter och att endast arbetsgivare som följer lagar och avtal får tillstånd att anställa utländsk arbetskraft
- ▶ arbetar för att frågan om ett europeiskt fackligt medlemskap utreds tillsammans med LO och övriga LO-förbund
- ▶ arbetar för att en validering som ligger i våra medlemmars intresse utvecklas
- ▶ utvecklar det politiska och fackliga arbetet för att bättre företräda medlemmarnas intressen på den europeiska nivån och att den sociala dialogen ska omfatta ett ökat antal sektorer
- ▶ verkar för att en bred utvärdering görs innan fler områden på EUs inre marknad utsätts för konkurrens och att en tydligare gränsdragning görs mellan begreppen tjänster av allmänt intresse och tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

- ▶ skapar ett nätverk för de kommunalare som har uppdrag inom europeiska institutioner
- ▶ stödjer medlemmar och medarbetare så de kan ta anställning i olika europeiska organisationer och institutioner
- ▶ arbetar för att vårt nordiska fackliga samarbete ska stärka oss på olika internationella arenor, att vi inbjuder förbunden i Estland, Lettland och Litauen till ökat samarbete liksom LO-förbund, som organiserar de statligt anställda
- ▶ stödjer nordiska samarbetsprojekt på lokal nivå
- ▶ bedriver utvecklingsarbete i projekt genom eller i samarbete med ISKA, ITF och IUL där Kommunal har ansvaret och där avdelningar, anställda och förtroendevalda lokalt och/eller centralt är de som genomför arbetet
- ▶ ökar kvaliteten i utvecklingsprojekten genom att utveckla metoder och strategier samt söker nya finansieringskällor
- ▶ inspirerar och stödjer avdelningar och sektioner att engagera sig i samarbete med utländska fackliga organisationer, den egna kommunens och landstingets ev samarbete med vänorter eller i ”twinningprojekt”
- ▶ känner till lokala projektinsatser och erbjuder råd och stöd innan ett lokalt projektsamarbete påbörjas
- ▶ ökar det internationella perspektivet i våra utbildningar, initierar särskild utbildning kring internationella frågor bl a för aktiva i olika utvecklingsprojekt
- ▶ tar bättre tillvara kunskaper och erfarenheter hos deltagare i utbildningar, möten och konferenser med internationellt perspektiv
- ▶ utvecklar arbetet med information kring vår internationella verksamhet och aktiviteter
- ▶ utvecklar kontakter och erfarenhetsutbyte med andra organisationer och nya sociala rörelser kring relevanta frågor med internationellt perspektiv.

Placeringar får inte ske i företag som tillverkar tobak för konsumtion.

Utdrag ur Placeringsregler för Svenska Kommunalarbetareförbundet

2.4 Etiska regler

Utöver avvägningen mellan avkastning och risk ska också etiska miljömässiga aspekter beaktas. Investeringar får ske i företag som följer ILOs kärnkonventioner och OECDs riktlinjer för multinationella företag. OECDs riktlinjer berör bland annat miljöskydd, konkurrens, finansiering, mutor, beskattning, vetenskap och teknologi.

Placeringar ska därför inte ske i företag som:

- ▶ inte respekterar rätten att bilda och ansluta sig till en facklig organisation.
- ▶ tillämpar facklig diskriminering och inte respekterar rätten till fria avtalsförhandlingar.
- ▶ använder sig av tvångsarbete.
- ▶ använder sig av barnarbete.
- ▶ kan förknippas med pornografi, prostitution och narkotika.

- ▶ diskriminerar individer utifrån t ex ras, hudfärg, kön, religion, politisk uppfattning, handikapp, sexuell läggning, nationell tillhörighet eller social bakgrund.
- ▶ har tillverkning av tobak för konsumtion.
- ▶ har tillverkning av alkohol för konsumtion.
- ▶ är vapentillverkande krigsindustri.

Anlitad förvaltare, fondförvaltare såväl som diskretionär förvaltare, ansvarar för att dessa regler följs. Krav och förväntningar på anlidade förvaltare ska därför vara tydliga. Deras investeringsprocess ska innehålla metoder som säkerställer att hänsyn tas till nämnda regler.

Vid farhågor om en redan gjord placering är förenlig med dessa regler ska antingen innehavet avyttras eller undersökning göras. Förvaltaren avgör vilket av alternativen som väljs. Om osäkerheten efter gjord undersökning kvarstår ska innehavet avyttras. Om anlita förvaltare är tveksam i valet mellan dessa handlingsalternativ ska Kommunal tillfrågas och fatta beslut. Detta tillvägagångssätt ska tillämpas i förhållande till diskretionära förvaltare och så långt möjligt i förhållande till anlidade fondförvaltare.

Utdrag ur Social- och miljöregler vid placering i aktier

Antagna av LOs styrelse den 5 juni 2001

Social- och miljöregler vid placering i aktier

1. Syfte och bakgrund

Syfte

Syftet med denna policy för placeringar är att den ska tjäna som riktlinje för dem som på fackföreningsrörelsens uppdrag förvaltar kapital. Det gäller såväl fackföreningens egna medel, som avtalade försäkringssystem.

Bakgrund

Fackföreningsrörelsen har alltid förbehållit sig rätten att sätta upp skyddsvallar mot underbudskonkurrens mellan löntagare. Genom lagar och avtal har ägarmakten kunnat balanseras och begränsas så att ett visst mått av ekonomisk demokrati skapats. I en välfärdsstat med full

sysselsättning, rikstäckande kollektivavtal, stark arbetsrätt och goda välfärdssystem för alla finns det en helt annan maktfördelning mellan ekonomisk makt å ena sidan och politisk och facklig makt å den andra än i en renodlad kapitalistisk marknadsekonomi.

Maktfördelningen mellan arbete och kapital, mellan ekonomisk makt och demokratisk, är aldrig slutgiltigt etablerad. Under de senaste tjugo åren har en väldig maktförskjutning ägt rum till den ekonomiska maktens fördel. Det är hög tid för fackföreningsrörelsen att vända på den utvecklingen. Ett nytt drag i utvecklingen är den ägarroll som idag ligger hos fonder och institutioner, i synnerhet förvaltarna av det växande pensionskapitalet.

Med anledning av LOs demokratikongress påbörjades ett arbete om ekonomisk demokrati och en bred diskussion om löntagarnas pengar i pensionsfonder. I det sammanhanget tas etiska placeringar upp som ett viktigt styrmedel för facklig makt och konsumentmakt.

2. Social- och miljöregler vid placeringar

2.a. Lagstiftning

Aktieinnehav ska finnas i bolag som följer nationell lagstiftning och internationella överenskommelser när det gäller mänskliga rättigheter i arbetslivet och miljön.

Såväl lagstiftningen som specifika kriterier som hör till våra etiska riktlinjer bör gälla för hela det förvaltade kapitalet och inte vara föremål för en särskild fond.

2.b. Grundläggande rättigheter i arbetslivet

För LO som organisation är givetvis det fackliga perspektivet det primära. Kravet på grundläggande mänskliga rättigheter i arbetslivet måste därför drivas även i dessa sammanhang. Det bör understrykas att avsikten med etiska regler gällande arbetstagarnas rättigheter inte är att driva fackliga krav som via traditionellt fackligt agerande, (förhandlingar eller ytterst konfliktåtgärder) normalt löses mellan parterna. Avsikten är istället att skapa förutsättningar för att folkliga krav kan komma till uttryck bl a genom den fackliga

organisationen och dessutom skapa en balans i maktförhållandena på kapitalmarknaden.

2.c. Miljöbrott

Ett företags negativa påverkan på den yttre miljön har ofta återverkningar på arbetsmiljön och omgivande lokalsamhällen.

– LO vill därför undvika innehav av aktier i företag, som begår miljöbrott.

3. ILOs kärnkonventioner och OECDs uppförandekod

Den Internationella Arbetsorganisationen, ILO, har tagit fram ett antal konventioner som berör flera av ovanstående områden, sk ”core labour standards”. Konventionerna är grundläggande mänskliga rättigheter i arbetslivet, vilka bör fungera som viktiga restriktioner för LOs kapitalplaceringar.

Ett komplement till ILOs konventioner är OECDs uppförandekod för multinationella företag. Även dessa bör vara vägledande för LOs policy.

OECDs uppförandekod för multinationella företag

Koden slår fast att företagen bör i varje enskilt land där de är verksamma, inom ramen för lagar, förordningar och rådande praxis för förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare och för sysselsättningen:

1. respektera sina anställdas rätt att låta sig representeras av fackföreningar och andra behöriga arbetstagarorganisationer, och medverka i konstruktiva förhandlingar, antingen individuellt eller genom arbetsgivarorganisationer, med sådana arbetstagarorganisationer i syfte att nå överenskommelser om anställningsvillkor, vilka bör innehålla bestämmelser för handläggning av tvister som kan uppstå vid tolkningen av sådana överenskommelser, och för att garantera ömsesidigt respekterade rättigheter och skyldigheter,

2. a) erbjuda de anställdas representanter sådana resurser som kan behövas för att medverka vid utarbetandet av effektiva kollektivavtal,

b) förse de anställdas representanter med sådan information som behövs för meningsfulla förhandlingar om anställningsvillkor,

3. förse de anställdas representanter, då detta är förenligt med lokal rätt och praxis, med sådan information som gör det möjligt för dem att få en riktig och rättvisande bild av enhetens resultat eller, i förekommande fall, av företaget i dess helhet,

4. iaktta anställningsnormer och arbetsmarknadspraxis som inte är mindre gynnsamma än de som iakttas av jämförbara arbetsgivare i värdlandet,

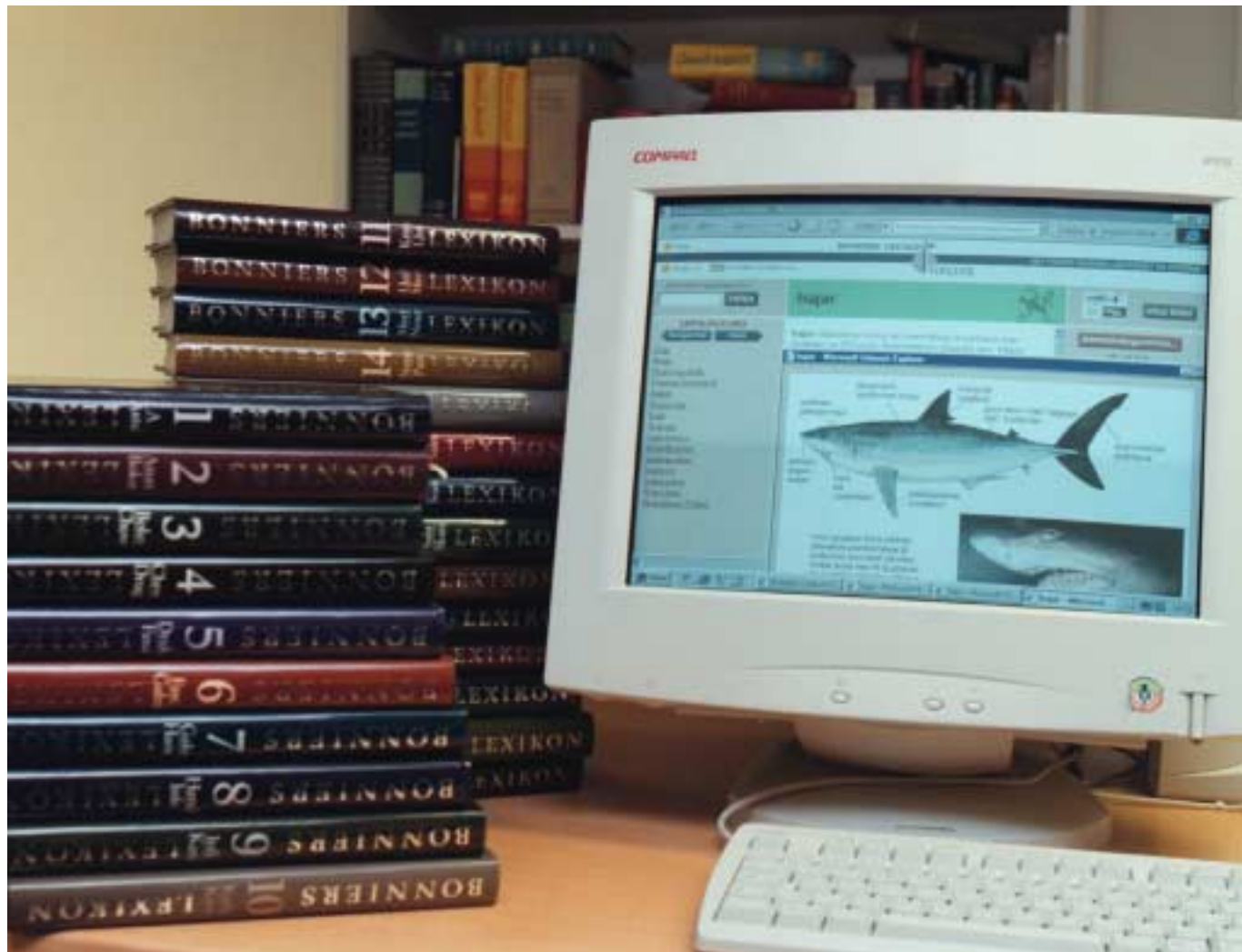
5. största möjliga utsträckning i sin verksamhet utnyttja, utbilda och förbereda lokal arbetsstyrka för befordran i samarbete med representanterna för sina anställda och, i förekommande fall, berörda statliga myndigheter,

6. med beaktande av förändringar i verksamheter som skulle få betydande effekter på de anställdas utkomstmöjligheter, särskilt i fall av en sådan nedläggning av en bolagsenhet som leder till kollektiva permitteringar eller avskedanden, i skälig tid varsla representanterna för de anställda om sådana förändringar, och i förekommande fall berörda statliga myndigheter, och samarbeta med de anställdas representanter och med lämpliga statliga myndigheter för att i högsta möjliga utsträckning lindra de negativa effekterna,

7. tillämpa sin anställningspolitik, inklusive anställningar, avskedanden, lönesättning, befordran och utbildning utan diskriminering, såvida inte selektivitet med avseende på den anställdas person gynnar den fastställda statliga politiken som särskilt främjar större jämlikhet när det gäller sysselsättningstillfällen,

8. inom ramen för legitima förhandlingar med representanter för de anställda om anställningsvillkor eller medan de anställda utövar sin rätt att organisera sig, inte hota med att utnyttja möjligheten att överföra hela eller delar av en driftsenhet från det berörda landet, ej heller överföra anställda från företagets tillverkningsenheter i andra länder för att på ett ojust sätt påverka dessa förhandlingar eller hindra utövan- det av rätten att organisera sig,

9. göra det möjligt för auktoriserade represen- tanter för de anställda att föra förhandlingar i frågor om kollektivavtal eller förhållandet mel- lan de anställda och företagsledningen med sådana representanter för företagsledningen som har behörighet att fatta beslut i de ärenden som förhandlingen gäller.

Förkortningar och ordförklaringar

Absolut fattigdom Betyder att man tvingas försörja sig på mindre än motsvarande en dollar per dag. (1,2 miljarder människor beräknades år 2003 leva under dessa förhållanden.)

Aids Se Hiv/aids

Amnesty Amnesty International är en världsomspännande organisation som arbetar för mänskliga rättigheter. Organisationen står fri från regeringar, politiska ideologier, ekonomiska intressen och religioner. Arbetet grundas på noggranna utredningar om brott mot dessa rättigheter och internationella konventioner som reglerar rättigheterna.

www.amnesty.se

Amnesty har en särskild sida på Internet om kränkningar av fackligt aktiva.

www.amnesty.se/fackligafall

Biståndsmålet FN:s generalförsamling har antagit målet att staternas enskilda bistånd till u-länderna ska motsvara 0,7 procent av bruttonationalinkomsten (BNI).

www.fn.se

Biståndsnämnden LO-TCO Biståndsnämnd samordnar och administrerar det svenska fackliga utvecklingsamar-

betet. Arbetet sker genom projekt som ger möjlighet för de fackliga organisationerna att bättre tillvarata löntagarnas intressen och stärka den demokratiska utvecklingen och jämställdheten i projektländerna. Respektive fackförbund eller LO och TCO är ansvariga, ofta i samarbete med en global facklig federation.

www.lotcobistand.org

Brysselkontoret Bevakar samarbetet i EU åt LO, TCO och SACO för en europeisk politik som motsvarar löntagarnas intressen och behov.

www.brysselkontoret.com

CEEP European Centre of Enterprises with Public Participation and of Enterprises of General Economic Interest är ett arbetsgivar-samarbete för offentligt ägda företag i EU-länderna. En av förhandlingsparterna i den sociala dialogen.

www.ceep.org

CEMR Council of European Municipalities and Regions är de europeiska kommun- och regionförbundens samlingsorganisation och har medlemmar såväl i EU-länderna som i Central- och Östeuropa. En av förhandlingsparterna i den sociala dialogen.

www.ccre.org

COPA-COGECA COPA Committee of Professional Agricultural Organisations in the European Union. COGECA General Confederation of Agricultural and Fishery Co-operatives in the European Union – europeiska arbetsgivarorganisationer inom lantbrukssektorn. COPA organiserar Skogs- och Lantarbetsgivareförbundets, SLA, motsvarigheter i Europa medan COGECA organiserar kooperativ inom sektorn. Den gemensamma organisationen är en viktig del i den sociala dialogen.
www.cogeca.be

Dublin-institutet Arbetar med arbetsmiljöfrågor, arbetsorganisation, medbestämmande mm. Det officiella namnet är The European Foundation for the Improvement of Working and Living Condition. Här finns representanter för arbetsgivare, fack, medlemsländernas regeringar och EU-kommissionen.
www.eurofound.ie

EFFAT Europeiska federationen för fackföreningar inom livsmedelsindustrin, jordbruket, restaurang- och turistsektorerna. European Federation of Food, Agriculture and Tourism Trade Unions. Alla medlemsförbund finns listade på federationens webbsida under "Who we are" i vänsterkanten.
www.effat.org

EFS European Trade Union Confederation, ETUC. Den gemensamma europeiska fackliga samorganisationen företräder EUs löntagare. EFS är en av parterna

i den sociala dialogen. EFS har tre fristående institut, ETUI (European Trade Union Institute) för socioekonomisk forskning, ETUCO (European Trade Union College) för facklig utbildning och TUTB (Trade Union Technical Bureau for Health and Safety) för arbetsmiljö. Alla tre finns på EFS hemsida.
www.etuc.org

Ekonomiska frizoner (Exportprocesszoner, EPZ) Det är avgränsade områden i fattiga länder med ekonomiskt förmånliga villkor för att locka till sig utländska investerare och producenter. Förhållandena för de anställda liknar ofta tvångs- eller slavarbete. I merparten av dessa frizoner är facklig verksamhet förbjuden. De största branscherna i zonerna är textil, kläder, skor, leksaker, läder och elektronik.

EPSU Europeiska federationen för offentliganställdas förbund, European Federation of Public Service Unions. Alla medlemsförbund finns listade på federationens webbsida under "affiliates" i vänsterkanten.
www.epsu.org

ETF Europeiska transportarbetarefederationen, European Transport Workers' Federation
www.itf.org.uk/ETF

ETUCO European Trade Union College. EFS-institut för facklig utbildning. Se även EFS.
www.etuc.org/etuco

ETUI European Trade Union Institute. EFS-institut för socioekonomisk forskning. Se även EFS.

www.etuc.org/etui

EU

EUs webb-portal

www.europa.eu.int

”EU-upplysningen” har riksdagens uppdrag att ge partipolitiskt neutral information till allmänheten om EU och om det svenska medlemskapet.

www.eu-upplysningen.se

Löntagarnas Europaportal

www.europaportalen.se

LOs, TCOs och SACOs Brysselkontor

www.brysselkontoret.com

EUREC European Regional Committee. ISKAs europeiska regionalkommitté

Europabolag Societas Europea, en ny bolagsform som ska förenkla för bolag att bedriva verksamhet i flera EU-länder.

www.eu-upplysningen.se

Europaparlamentet Europaparlamentets 732 valda

företrädare från de 25 medlemsländerna stiftar EU-lagar, godkänner EUs budget och kontrollerar EU-kommissionen. Arbetsplatsen är både i Bryssel och i Strasbourg.

www.europarl.eu.int

www.europarl.se

Europaportalen Löntagarnas Europaportal är en webbtidning som skildrar Europa- och globaliseringsdebatten. Europaportalen samlar, sorterar och analyserar; nyheter, debattartiklar och fakta, i syfte att ge en överblick i europa- och globaliseringsfrågor. Portalen ägs av föreningen Löntagarnas Europaportal, där bl a Kommunal är medlem.

www.europaportalen.se

Europeiska Arbetsmiljöbyrån i Bilbao European Agency for Health and Safety at the Workplace. Samordnar information om problem och lösningar på arbetsmiljöområdet. Här finns representanter för arbetsgivare, fack och medlemsländernas regeringar.

www.agency.osha.eu.int

EWC European Work Councils, europeiska företagsråd, ger de anställda inflytande i företag som är verksamma i två eller flera medlemsstater.

Exportsubventioner Skydd där man ger inhemska producenter en subvention för att sälja sina varor i andra länder.

”Femte friheten” Utöver de fyra friheterna på EUs inre marknad kräver Europafacket, EFS, en femte frihet – rätten för fackföreningar att vidta aktioner över gränserna.

FFI Fria fackföreningsinternationalen, International Confederation for Free Trade Unions, ICFTU.
www.icftu.org

FFI-rapporten Årlig rapport om kränkningar av de fackliga rättigheterna i världen. Den finns på svenska på webbsidan:
www.lotcobistand.org

FN Förenta Nationerna, FN, bildades 1945 efter andra världskriget för att arbeta för fred och säkerhet, mänskliga rättigheter och social utveckling. De 51 medlemsländerna vid bildandet har i dag utökats till 191.
www.un.org
www.fn.se

FNs Barnkonvention består av 54 olika delar som kallas artiklar. Artikel 2, 3, 6 och 12 kallas för de fyra huvudprinciperna.

- ▶ Art. 2 slår fast att alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.
- ▶ Art. 3 anger att det är barnets bästa som ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet. Begreppet ”barnets bästa” är konventionens grundpelare.

- ▶ Art. 6 säger att varje barn har rätt att överleva, leva och utvecklas. Artikelnen handlar inte bara om den fysiska hälsan utan också om den andliga, moraliska, psykiska och sociala utvecklingen.
- ▶ Art. 12 handlar om barns rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne.

Det står också att barn under 15 år inte får rekryteras till soldater.
www.fn.se

FNs Millenniemål Världens stats- och regeringschefer har genom FN kommit överens om Millenniedeklarationen, en handlingsplan för global utveckling. Åtta millenniemål har formulerats:

- ▶ Fattigdom och hunger ska halveras till 2015
- ▶ Alla barn ska gå i grundskola 2015
- ▶ Jämställdheten ska öka och kvinnors ställning stärkas
- ▶ Barnadödligheten ska minska med två tredjedelar till 2015
- ▶ Mödradödligheten ska minska med tre fjärdedelar till 2015
- ▶ Spridningen av hiv/aids, malaria och andra sjukdomar ska hejdas till 2015

- ▶ En miljömässigt hållbar utveckling ska säkerställas till 2015
- ▶ Globalt samarbete genom ökat bistånd, rättvisa handelsregler och lättade skuldbördor i utvecklingsländerna.

www.millenniemen.se

Förhandlad lagstiftning Avtal som slutits mellan parterna om minimiregler för arbetstagarnas rättigheter och som sedan blivit direktiv (lag) inom EU.

GATS General Agreement on Trade in Services. Dess roll är att ge tjänsteleverantörer garantier för vilka villkor som ska gälla för handeln med privata tjänster. (Endast privata kommersialiserade tjänster avses, inte offentliga tjänster.)

Globala fackliga federationer Global Union Federations, GUF. Kallades tidigare för yrkesinternationaler eller yrkessekretariat. Kommunal är med i ISKA, IUL och ITF.

Global Respekt Studiecirkel på nätet om mänskliga rättigheter.

www.globalrespekt.nu

Global Unions Består av FFI (se ovan), TUAC (se nedan) och tio globala fackliga federationer, däribland ISKA, IUL och ITF som Kommunal är med i.

www.global-unions.org

GMO Engelsk förkortning för genmodifierad produkt

Hiv/aids Kampen mot hiv/aids är central i Kommunals globala fackliga arbete och ska ingå i alla utvecklingsprojekt. Hiv är förkortning av humant immunbristvirus. Aids är förkortning av Acquired Immuno Deficiency Syndrome som betyder förvärvat immunbristsyndrom.

Fakta, statistik m m:

www.noaksark.redcross.se

FN-organ mot hiv/aids:

www.unaids.org

De globala fackliga federationerna har information på sina hemsidor:

www.world-psi.org

www.iuf.org

www.itf.org.uk

Ett av målen i FNs Millenniedeklaration är att spridningen av hiv/aids ska hejdas till år 2015. Därför genomförde UD, Sida och andra organisationer en kampanj hösten 2004. Följande webb-sidor hade då information bl a om hiv/aids påverkan på demokratin och det civila samhället:

www.millenniemen.se

www.ud.se

www.palmecenter.se

www.rfsu.se

www.sida.se

ICU Internationella skorstensfejarfederationen,
International Confederation of Chimney Sweeps Trade
Unions

I-fonden Arbetarrörelsens internationella solidaritetsfond
www.ifonden.nu

ILO International Labour Organistaion, FN:s fackorgan
för arbetslivsfrågor.
www.ilo.org

ILO-kommittén, Svenska Partssammansatt (arbetstaga-
re, arbetsgivare och regering) remissorgan i ILO-frågor.
Sedan ett antal år har Kommunal en representant i
kommittén

ILOs kärnkonventioner

- Nr 29 Om tvångsarbete eller slavarbete (1930)
 - Nr 105 Om avskaffande av tvångsarbete (1957)
 - Nr 87 Om föreningsfrihet och skydd av organisations-
rätten (1948)
 - Nr 98 Om rätten att organisera sig och sluta kollektiv-
avtal (1949)
 - Nr 100 Om lika lön (1951)
 - Nr 111 Om diskriminering på arbetsplatsen (1958)
 - Nr 138 Om barnarbete och minimiålder (1973)
 - Nr 182 Om värsta formerna av barnarbete (1999)
- www.ilo.org

IMF International Monetary Fund, Internationella
Valutafonden bildades 1944 av 45 länder för att bygga
nätverk för ekonomiskt samarbete för att i framtiden
undvika upprepning av 1930-talets ekonomiska depres-
sion. År 2004 har IMF 184 medlemsländer. Dess uppgift
är att främja stabiliteten i det internationella valutasyste-
met. Fonden kan ge lån till länder, men ställer samtidigt
krav eller villkor om den ekonomiska politiken i landet.
www.imf.org

IRU International Road Transport Union är en världs-
omspännande arbetsgivarorganisation för transportin-
dustrin. Den europeiska delen av IRU är en viktig part i
den sociala dialogen.
www.iru.org

ISKA Internationalen för stats- och kommunalanställda,
Public Services International, PSI. Alla medlemsförbund
finns listade i "PSI affiliates directory" på webbsidan
under "Resource centre" till höger.
www.world-psi.org

ITF Internationella transportarbetarefederationen,
International Transport Workers' Federation. Alla med-
lemsförbund finns listade på webbsidan under "About us"
i vänsterkanten, klicka sen på "Affiliates" i högerkanten.
www.itf.org.uk

IUL Internationella unionen för livsmedel-, njutningsmedel- och lantarbetarförbund samt förbund inom hotell och restaurangbranschen, International Union of Food, Agricultural, Hotel, Restaurant, Catering, Tobacco and Allied Workers' Associations, IUF. Alla medlemsförbund finns listade på unionens webbsida under "Affiliates" i vänsterkanten.

www.iuf.org

KNS Kommunalanställdas nordiska samarbete
Kommerskollegium Svensk myndighet för utrikeshandel och handelspolitik.

www.kommers.se

LO Under "viktiga områden" på LOs webbsida finns både "Europafackligt" och "Fackligt globalt"

www.lo.se

Löntagarnas Europaportal Se Europaportalen

www.europaportalen.se

Millenniemalet Se FN:s millenniemål

www.millenniemalet.se

Multilaterala förhandlingssystemet

Förhandlingssystem som möjliggör för länder att förhandla gemensamt gentemot andra länder.

Mänskliga rättigheter "Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De är utrustade med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av broderskap." Så börjar FN:s deklaration om mänskliga rättigheter. Förkortas ofta MR-frågor eller på engelska HR, Human Rights.

www.fn.se

www.manskligarattigheter.gov.se

NFS Nordens Fackliga samorganisation är ett samarbetsorgan för de fackliga centralorganisationerna i Norden.

www.nfs.net

NIR Näringslivets internationella råd

www.nir.se

NOFS Nordens offentliganställdas fackliga samorganisation

www3.seko.se/nofs

NTF Nordiska transportarbetarefederationen

OECD Organisation for Economic Co-operation and Development, Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling bildades efter andra världskriget som en organisation för europeiskt ekonomiskt samarbete men ombildades 1961 till den nuvarande organisationen med 30 medlemsländer och aktivt samarbete med 70 andra länder.

www.oecd.org

Olof Palmes Internationella Centrum

Arbetarrörelsens och kooperationens gemensamma organisation för internationella frågor och utvecklings-samarbete.

www.palmecenter.se

Ordning och reda, 6 punkter

LO formulerade år 2003 sex krav för att åstadkomma ordning och reda på arbetsmarknaden. Kraven riktar sig till riksdag och regering.

- ▶ Gör huvudentreprenören ansvarig
- ▶ Sanera bemanningsbranschen
- ▶ Skärp kraven för att få F-skatt
- ▶ Förstärk facketts rätt att övervaka arbetsvillkoren
- ▶ Ställ sociala krav vid offentlig upphandling
- ▶ Övergångsregler mot social dumpning.

www.lo.se

Pesticider Kemikalier som används i jordbruket

PSI Public Services International. Se ISKA.

www.world-psi.org

Ratificera Stadsfästa, godkänna. När en regering har för avsikt att ratificera en konvention behöver den först se över landets lagstiftning så att den överensstämmer med konventionen, annars måste lagstiftningen ändras. Därefter kan parlamentet/riksdagen godkänna att regeringen ratificerar konventionen.

Rena kläder Kampanj som vill förbättra villkoren för anställda inom klädindustrin internationellt.

Kampanjen är ett brett folkrörelsesamarbete med fackföreningar och organisationer som arbetar med rättvis handel och mänskliga och fackliga rättigheter. Kampanjen inriktar sig på både sociala och ekologiska aspekter.

www.renaklader.org

Rättvisemärkt Rättvisemärkt är en etisk och social märkning med fokus på mänskliga rättigheter.

www.rattvisemarkt.se

Rättvis handel Ideell förening som arbetar för en rättvis internationell handel.

www.fairtradecenter.se

Sida Styrelsen för Internationellt Utvecklings-samarbete, Swedish International Development Cooperation Agency, Sida, är en statlig myndighet som lyder under utrikesdepartementet. Har en global mötesplats för ungdomar på hemsidan – Zenit.

www.sida.se

Sociala dialogen Samarbete i form av en fortlöpande dialog mellan EU-kommissionen, arbetsmarknadens parter, företrädare för arbetsgivarorganisationer och fackföreningar inom EU.

www.europa.eu.int

Social dumpning Stater försämrar villkoren för de anställda i hopp om att dra till sig utländskt kapital.

Socialdemokraterna Har omfattande internationell information på sin hemsida.
www.sap.se

Socialklausul En klausul i överenskommelser, långvinning och offentliga kontrakt för att förhindra att oseriösa företag får uppdrag. Denna klausul bör grunda sig på ILO-konventionerna.

SVISKA De svenska ISKA-förbunden. Ett samarbetsorgan med syfte att samordna organisationernas agerande inför möten i ISKAs och EPSUs beslutande organ.

Trafficking Benämning på när kvinnor, tonåringar och även yngre barn förs till ett annat land och tvingas till prostitution.

Transnationellt företag Kan även kallas multinationellt företag. Bolag som äger eller kontrollerar produktion eller tjänster i minst två länder.

TRIPS-avtalet Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights. Är det första handelspolitiskt inriktade multilaterala regelverket på immaterialrättens område. I avtalet eftersträvas en internationell harmonisering av nationella immaterialrättsliga regler genom att lägga fast

miniminormer på vissa områden, bl a upphovsrätt, varumärken och patent.

www.kommers.se

TUAC Trade Union Advisory Committee to the OECD
www.tuac.org

TUTB Trade Union Technical Bureau for Health and Safety, EFS-institut för arbetsmiljö. Se även EFS.

www.etuc.org/tutb

Twinning-projekt Branschindelade informationsutbytes- och utvecklingssamarbetsprojekt över gränserna, projekt som oftast knyter an till samarbete som kommuner och landsting har med vänorter.

Utrikesdepartementet

www.ud.se

Världsbanken Bildades 1944 av 44 länder för att ge lån för att bygga upp Europa efter andra världskriget. År 2004 har Världsbanken 184 medlemsländer.

www.worldbank.org

Världshandelsorganisationen World Trade Organisation, WTO, bildades 1995 och består år 2004 av 148 medlemsländer.

www.wto.org

En annan värld är möjlig. Vi som facklig organisation har under vår nästan 100-åriga historia upplevt att det är möjligt att förändra tillvaron för många människor. Vårt ansvar och våra intressen stannar inte vid Sveriges gränser – uppdraget är gränslöst. Inför kongressen 2004 tog en arbetsgrupp fram förslag för hur förbundet ska arbeta med dessa frågor. Särskild tonvikt har lagts på att visa sambanden mellan nationellt/internationellt och att hantera de "nya" frågorna, som den vidgade arbetsmarknaden inom EU, hur världshandeln påverkar våra medlemmar och hur vi ska utvidga det nordiska samarbetet.

Kommunal.

www.kommunal.se